ΙΝΣΒΕ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ

Θέσεις και Προτάσεις

για την αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού

Θεσσαλονίκη, 19 Φεβρουαρίου 2024

Περιεχόμενα

Επιτελική Σύνοψη - Πρόταση 4

1. Η Ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής Οικονομίας 8

2. Προβλέψεις για την Ανάπτυξη της Ελληνικής Οικονομίας 15

3. Αγορά Εργασίας 23

4. Μισθοί και Παραγωγικότητα 32

5. Παραγωγικό υπόδειγμα και αγορά εργασίας 41

6. Διαμόρφωση του ύψους του κατώτατου μισθού 50

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ 54

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1. Δυνατά και αδύνατα σημεία της Ελληνικής οικονομίας σύμφωνα με το IMD 11
Πίνακας 2. Η κατάταξη των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με το IMD..... 12
Πίνακας 3. Μακροοικονομικές προβλέψεις του ΙΟΒΕ για βασικά μεγέθη της Ελληνικής οικονομίας (σε σταθερές αγοραίες τιμές και ετήσιες % μεταβολές) 19
Πίνακας 4. Καθαρές ξένες άμεσες επενδύσεις μη κατοίκων στην Ελλάδα ανά χώρα προέλευσης (ποσά σε εκατ. €) 20
Πίνακας 5. Απασχολούμενοι, άνεργοι, άτομα εκτός εργατικού δυναμικού και ποσοστό (%) ανεργίας, Δεκέμβριος 2018 – 2023..... 25
Πίνακας 6. Ποσοστό (%) της ανεργίας κατά φύλο για τον μήνα Δεκέμβριο (2018 – 2023)... 25
Πίνακας 7. Ποσοστό (%) της ανεργίας στις δυο μεγάλες ηλικιακές ομάδες (ποσοστό για τον μήνα Δεκέμβριο την εξαετία 2018 – 2023)..... 26
Πίνακας 8. Εξέλιξη της απασχόλησης σε συγκεκριμένους τομείς δραστηριότητας (σε χιλ. άτομα) 27
Πίνακας 9. Εξέλιξη των δεικτών «εξάρτησης» και «γήρανσης» (2015 – 2021)..... 29
Πίνακας 10. Εξέλιξη του ύψους του κατώτατου μισθού, των μέσων μηνιαίων αποδοχών στο σύνολο της οικονομίας και για τη βιομηχανία (2015 – 2023)..... 33
Πίνακας 11. Αριθμός εργαζομένων ανά εύρος μηνιαίων αποδοχών..... 34
Πίνακας 12. Εξέλιξη του Μέσου Ετήσιου Γενικού Δείκτη Τιμών Παραγωγού στη Βιομηχανία (2015-2023) 36
Πίνακας 13. Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά εργαζόμενο (2010-2022) 38
Πίνακας 14. Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά ώρα εργασίας (2010-2022) 39
Πίνακας 15. Εξέλιξη «κόστους απασχόλησης» και «μισθών και ημερομισθίων» στη βιομηχανία (2017 – 2022)..... 47
Πίνακας 16. Εξέλιξη ετήσιων μεταβολών Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (2010 – 2023) 51
Πίνακας 17. Θετικά και αρνητικά σημεία από την πιθανή αύξηση του ισχύοντος κατώτατου μισθού 51

Κατάλογος Γραφημάτων

Γράφημα 1. Κατάταξη της Ελλάδας στην Παγκόσμια Επετηρίδα Ανταγωνιστικότητα του IMD την τελευταία 5ετία (θέση μεταξύ 64 οικονομιών) 9
Γράφημα 2. Εξέλιξη της κατάταξης της Ελλάδας στις 4 κατηγορίες δεικτών του IMD την τελευταία 5ετία 10
Γράφημα 3. Εξέλιξη του πραγματικού ΑΕΠ της Ελλάδας: 1998 – 2023 16
Γράφημα 4. Η επίπτωση της αποκλιμάκωσης των τιμών της ενέργειας στον πληθωρισμό .. 17
Γράφημα 5. Προβλέψεις για το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών και το Δημόσιο Χρέος ... 18
Γράφημα 6. Ποσοστό ανεργίας κατά μήνα και πλήθος απασχολουμένων, ανέργων και ατόμων εκτός εργατικού δυναμικού 24
Γράφημα 7. Εξέλιξη του αριθμού του εργατικού δυναμικού και της απασχόλησης (2010 – 2022)..... 26
Γράφημα 8. Αναλογία κατώτατου προς τον μέσο μισθό ανά κλάδο της μεταποίησης (2022) 35
Γράφημα 9. Εξέλιξη του Μέσου Ετήσιου Γενικού Δείκτη Τιμών Παραγωγού στη Βιομηχανία (2015-2023) 36
Γράφημα 10. % του μη μισθολογικού κόστους, σε συγκεκριμένους τομείς και κλάδους της οικονομίας (2022) 37
Γράφημα 11. Εξέλιξη της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας ανά ώρα εργασίας και ανά εργαζόμενο σε σταθερές τιμές, για το σύνολο της οικονομίας και τους τρεις επιμέρους τομείς οικονομικής δραστηριότητας 38
Γράφημα 12. Σύνθεση του συνολικού ωριαίου κόστους απασχόλησης ανά τομέα δραστηριότητας για το 2022 (σε €)..... 40
Γράφημα 13. Εξέλιξη της τομεακής σύνθεσης της απασχόλησης και της συνολικής απασχόλησης στη χώρα (2010 – 2021. Ο δευτερεύων άξονας, σε εκατ. άτομα) 43
Γράφημα 14. Μεταβολή της απασχόλησης σε επιλεγμένους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας κατά την περίοδο 2013 - 2022..... 44
Γράφημα 15. Εξέλιξη της απασχόλησης στο σύνολο της οικονομίας και στον τομέα της μεταποίησης..... 45
Γράφημα 16. Η Επίδοση της Ελλάδας στην Έκθεση IMD World Talent Ranking 2022 (θέση μεταξύ 63 οικονομιών) και εξέλιξη της επίδοσης στη συνολική κατάταξη και στους τρεις επιμέρους παράγοντες κατά την πενταετία 2018 – 2022 46
Γράφημα 17. Εξέλιξη του δείκτη «κόστος εργασίας στη μεταποίηση»..... 47

Επιτελική Σύνοψη - Πρόταση

Η Ελληνική οικονομία το 2024 καλείται να αντιμετωπίσει σημαντικές προκλήσεις για την κάλυψη της «απόστασης» σε όρους ΑΕΠ της χώρας μας σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτή η προσπάθεια θα πρέπει να υλοποιηθεί με τη συναίνεση και τη συμβολή του συνόλου των κοινωνικών εταίρων, σε ένα περιβάλλον όπου:

- Η μεγάλη έλλειψη εργαζομένων συγκεκριμένων προσόντων και δεξιοτήτων, αποτελεί φαινόμενο που επιδεινώνεται διαρκώς, ειδικά μετά τη λήξη της υγειονομικής κρίσης με αποτέλεσμα να αποτελεί πρόσκομμα κυρίως για την ορθή λειτουργία της βιομηχανίας.
- Ο υψηλός πληθωρισμός της προηγούμενης διετίας, έχει δημιουργήσει περιβάλλον «ακρίβειας» σε δυο πολύ σημαντικούς τομείς: τα «τρόφιμα» και την «ενέργεια» με αποτέλεσμα τη μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών.
- Οι γεωπολιτικές αναταράξεις επηρεάζουν ευθέως την αλυσίδα εφοδιασμού της εγχώριας βιομηχανίας, με αποτέλεσμα την αύξηση των τιμών α’ και β’ υλών που σημαίνει μειωμένη ρευστότητα και κερδοφορία, και, ίσως το πλέον σημαντικό, τη μετάθεση στο μέλλον της υλοποίησης των επενδυτικών τους σχεδίων.
- Τα υψηλά επιτόκια και η αυστηρότητα των κριτηρίων πρόσβασης των επιχειρήσεων σε κεφάλαια χρηματοδότησης, αποτελούν σημαντικό πρόσκομμα στη χρηματοδότηση της λειτουργίας των επιχειρήσεων και στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, και,

- Η ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής οικονομίας, παρά τη μεγάλη βελτίωση τη διετία 2019 – 2020 και την ηπιότερη βελτίωση της διετίας 2020 – 2021, εμφανίζει πτωτικές τάσεις, έχοντας καταλάβει για το 2023 την ίδια θέση που είχε και το 2021.

Παρά το γεγονός ότι το συγκεκριμένο πλαίσιο δημιουργεί πολλές αβεβαιότητες για την πορεία της Ελληνικής οικονομίας και των επιχειρήσεων, εντούτοις διεθνείς και εγχώριοι οργανισμοί προβλέπουν ρυθμό ανάπτυξης της Ελληνικής οικονομίας υψηλότερο από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης και σε περιβάλλον επιβράδυνσης της εγχώριας οικονομίας. Τα απολογιστικά στοιχεία για την εξέλιξη βασικών μεγεθών της οικονομίας για το 2022, η εκτίμηση για το ύψος τους το 2023 και οι προβλέψεις για το 2024, αποτυπώνονται στον ακόλουθο πίνακα του ΙΟΒΕ, ο οποίος περιέχεται στην τριμηνιαία έκθεσή του για την Ελληνική οικονομία:

Μακροοικονομικές προβλέψεις του ΙΟΒΕ για βασικά μεγέθη της Ελληνικής οικονομίας (σε σταθερές αγοραίες τιμές και ετήσιες % μεταβολές)

	2022 (πραγματική τιμή)	**2023** (εκτίμηση)	**2024** (πρόβλεψη)
ΑΕΠ	5,7%	2,2%	2,4%
Κατανάλωση	6,3%	1,4%	0,7%
Ιδιωτική Κατανάλωση	7,6%	1,3%	1,3%
Δημόσια Κατανάλωση	2,3%	0,9%	-0,8%
Ακαθάριστες Επενδύσεις	5,5%	3,2%	10,8%
Ακαθάριστες Πάγιες Επενδύσεις	11,6%	7,3%	11,0%
Εξαγωγές	6,2%	2,3%	2,6%
Εισαγωγές	9,3%	1,1%	2,2%
Ρυθμός Πληθωρισμού	9,6%	4,2%	2,8%
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	12,4%	11,2%	10,5%

Πηγή: ΙΟΒΕ, «Η Ελληνική οικονομία», Τριμηνιαία Έκθεση, 04/23, σ. 17

Οι θετικές προβλέψεις του ΙΟΒΕ και άλλων οργανισμών, επιβεβαιώνονται από το ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ, αλλά κυρίως από τη μείωση της ανεργίας το 2023, κάτω από το «ψυχολογικό όριο» του 10% που ήταν το ποσοστό που έπρεπε να επιτύχει η χώρα για την απελευθέρωση των τριετιών.

Απασχολούμενοι, άνεργοι, άτομα εκτός εργατικού δυναμικού και ποσοστό (%) ανεργίας, Δεκέμβριος 2018 – 2023

	Δεκέμβριος					
	2018	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Απασχολούμενοι	3.819.994	3.870.874	3.701.129	4.061.481	4.162.228	4.264.292
Άνεργοι	876.535	806.233	755.522	598.755	576.512	430.088
Άτομα εκτός εργατικού δυναμικού	3.259.803	3.232.384	3.422.621	3.186.422	3.078.447	3.093.407
Ποσοστό ανεργίας	**18,7**	**17,2**	**17,0**	**12,8**	**12,2**	**9,2**

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ)

Τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ αποτυπώνουν τη διαρκή μείωση της ανεργίας, την αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων και τη μείωση των ατόμων εκτός εργατικού δυναμικού, γεγονός που αποτελεί στοιχείο αυξανόμενης ομαλοποίησης της λειτουργίας της αγοράς εργασίας.

Παρά ταύτα, τα στοιχεία του ΟΟΣΑ για ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά εργαζόμενο που αποτελεί δείκτη μέτρησης της παραγωγικότητας δείχνουν ότι για το 2022: α) ο πρωτογενής τομέας βρίσκεται στα ίδια επίπεδα παραγωγικότητας με το έτος βάσης που είναι το 2015, β) η μεταποίηση επιτυγχάνει υψηλό δείκτη παραγωγικότητας, αυξημένο κατά 14,1 μονάδες σε σχέση με το 2015, ενώ, γ) οι υπηρεσίες βρίσκονται σχεδόν 15 μονάδες χαμηλότερα από το 2015. Παρόμοια εικόνα καταγράφεται και στην περίπτωση μελέτης του δείκτη ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά ώρα εργασίας.

Με βάση τα παραπάνω ο Σύνδεσμος Βιομηχανιών Ελλάδος (ΣΒΕ) υποστηρίζει και θέτει διαρκώς στον δημόσιο διάλογο την ανάπτυξη των κατάλληλων πολιτικών για την αλλαγή του παραγωγικού υποδείγματος της Ελληνικής οικονομίας. Στο πλαίσιο αυτό, αποτελεί αδήριτη ανάγκη η διεύρυνση της παραγωγικής βάσης της χώρας, η οποία αποτελεί την ικανή και αναγκαία συνθήκη για την επίτευξη του στόχου της Κυβέρνησης για την αύξηση της συνεισφοράς της βιομηχανίας στο ΑΕΠ από το 10,7% σήμερα στο 15% μέχρι το 2030. Η αλλαγή του παραγωγικού υποδείγματος θα εισφέρει θετικά αφενός στην ενίσχυση της διεθνοποίησης των επιχειρήσεων και στην εξωστρέφεια της οικονομίας, αλλά και στην κατεύθυνση της μείωσης της ανεργίας. Άλλωστε, ο στόχος της αύξησης των εξαγωγών στο 60% του ΑΕΠ έως το 2030 που επίσης αποτελεί στόχο της Κυβέρνησης, εξαρτάται απολύτως από την ενίσχυση της εξωστρέφειας του παραγωγικού συστήματος της χώρας και την παραγωγή διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων. Όσον αφορά τη μείωση της ανεργίας, η μεγάλη πρόκληση για το 2024 είναι η ορθή διάρθρωση και η εύρυθμη λειτουργία της αγοράς εργασίας, λαμβάνοντας υπόψη:

- Την αλλαγή των προτύπων απασχόλησης.
- Το υψηλό ποσοστό ανεργίας.
- Τη μόνιμη εργασιακή αβεβαιότητα.
- Τα κοινωνικά προβλήματα που συνδέονται από την ανεργία των νέων και από την ύπαρξη μακροχρόνια ανέργων, και,
- Την πρόκληση της γήρανσης του πληθυσμού.

Στο πλαίσιο της αξιολόγησης του ύψους του ισχύοντος κατώτατου μισθού, ο Σύνδεσμος Βιομηχανιών Ελλάδος υποστηρίζει ότι το ύψος του κατώτατου μισθού θα πρέπει να καθορίζεται, αφού προηγουμένως ληφθούν υπόψη ο πληθωρισμός και η παραγωγικότητα της οικονομίας και να είναι συμβατή με τις δυνατότητες της Ελληνικής οικονομίας. Προς αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι:

1. Η χώρα μας εξακολουθεί να βιώνει υψηλές πληθωριστικές πιέσεις και «παγίωση» της «ακρίβειας» σε είδη πρώτη ανάγκης, με κυριότερα τα τρόφιμα και την ενέργεια.
2. Η αύξηση του κατώτατου μισθού εντός λογικών ορίων, θα λειτουργήσει θετικά για τις λεγόμενες «ευάλωτες» κατηγορίες πληθυσμού, όπως οι νεοεισερχόμενοι στην αγορά εργασίας και οι νέοι ηλικίας 18 – 24 ετών.

3. Η αύξηση του κατώτατου μισθού θα πρέπει να δράσει ευεργετικά και για την αύξηση της απασχόλησης. Γενικά, έχει παρατηρηθεί ότι η αύξηση του κατώτατου μισθού δεν δημιουργεί σημαντική αύξηση στην απασχόληση.
4. Η αύξηση του κατώτατου μισθού θα αυξήσει το λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων και ως εκ τούτου θα έχει αρνητική επίδραση στην ανταγωνιστικότητά τους και στην κερδοφορία τους.
5. Πιθανή μη λελογισμένη αύξηση του κατώτατου μισθού μπορεί να λειτουργήσει επιβαρυντικά στο ήδη επιβαρυμμένο λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων, αφού συμπαρασύρει σε αύξηση και τον μέσο μισθό.
6. Λόγω της δομής της Ελληνικής οικονομίας, η αύξηση του κατώτατου μισθού θα έχει ως συνέπεια την αύξηση της κατανάλωσης. Αυτό συνεπάγεται πιθανή αύξηση των εισαγωγών, άρα στην περαιτέρω επιδείνωση του ισοζυγίου των εμπορικών συναλλαγών της χώρας.

Σε κάθε περίπτωση, το ύψος του κατώτατου μισθού επηρεάζεται θετικά από το γενικό επίπεδο των μισθών, αλλά και από το γενικό επίπεδο των τιμών. Όμως πρέπει να λάβουμε υπόψη μας τη μείωση της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας, η οποία δημιουργεί προβληματικές συνθήκες για την αύξηση του κατώτατου μισθού.

Με βάση τα παραπάνω, **προτείνεται να υπάρξει αύξηση** του κατώτατου μισθού από 1η Απριλίου **η οποία θα αναπληρώνει τις απώλειες των εισοδημάτων του 2023.**

Άρα **ο Σύνδεσμος Βιομηχανιών Ελλάδος προτείνει η αύξηση αυτή να κινηθεί σε εύρος από 3,6 %– 3,8%** ούτως ώστε να αναπληρωθούν οι απώλειες των εισοδημάτων για το 2023 κατά τη διάρκεια του 2024.

Αυτό πρακτικά σημαίνει κατώτατος μισθός περί τα 810€.

Λόγω του πληθωρισμού που εξακολουθεί να κινείται σε υψηλά επίπεδα, των γεωπολιτικών αναταράξεων και της διατάραξης της εφοδιαστικής αλυσίδας, η αύξηση αυτή θα πρέπει να συνοδευθεί οπωσδήποτε και από φορολογικές ελαφρύνσεις των δικαιούχων του κατώτατου μισθού, ούτως ώστε η όποια αύξηση να μην εξανεμισθεί από τις αυξήσεις στα είδη πρώτης ανάγκης και στην ενέργεια. Επίσης, προτείνουμε η αύξηση του κατώτατου μισθού να συνοδεύεται από μείωση των ασφαλιστικών εισφορών, μείωση φορολόγησης των χαμηλόμισθων και συνέχιση της επιδότησης του κόστους ενέργειας. Τέλος, προτείνουμε να εκκινήσει διάλογος μεταξύ της Κυβέρνησης και των Θεσμικών Κοινωνικών Εταίρων, για να συζητηθούν οι δυνατότητες θεσμοθέτησης επιπλέον μέτρων τα οποία θα συμβάλλουν στη βελτίωση του εισοδήματος όσων λαμβάνουν τον κατώτατο μισθό.

Σε κάθε περίπτωση κατά τον ΣΒΕ η αύξηση του κατώτατου μισθού θα πρέπει να συνάδει, μεταξύ άλλων:

- Με τις «αντοχές» των εγχώριων επιχειρήσεων, οι οποίες εξαντλούνται.
- Με τον διαρκή στόχο για αύξηση της παραγωγικότητας εργασίας.
- Με την προσπάθεια ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, και,
- Με τη δημιουργία συνθηκών εύρυθμης λειτουργίας της αγοράς εργασίας.

1. Η Ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής Οικονομίας

Η ανταγωνιστικότητας μιας χώρας αναφέρεται στη διαμόρφωση των παραγόντων που επηρεάζουν τις μελλοντικές συνθήκες της οικονομίας, γι' αυτό και οι διεθνείς κατατάξεις ανταγωνιστικότητας αποτελούν εργαλείο προσέλκυσης ξένων επενδύσεων και διαμόρφωσης ευνοϊκού περιβάλλοντος για την επιχειρηματικότητα. Το επίπεδο του κατώτατου μισθού αποτελεί βασικό παράγοντα που επιδρά στις μελλοντικές συνθήκες της οικονομίας (δηλ. της ανταγωνιστικότητας) μέσω πολλαπλών καναλιών, κύριο από τα οποία είναι η βελτίωση της συνολικής παραγωγικότητας εργασίας, δηλαδή της αξίας του προϊόντος που παράγεται από τους εργαζόμενους στη συγκεκριμένη χώρα, σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

Οι δυο πλέον έγκυρες κατατάξεις ανταγωνιστικότητας χωρών παγκοσμίως είναι αυτές του Institute for Management Development (IMD) και του World Economic Forum (WEF). Οι ορισμοί τους οποίους δίνουν οι δυο αυτές μεθοδολογίες, είναι:

- Η ανταγωνιστικότητα των χωρών είναι το πεδίο εκείνο της οικονομικής θεωρίας που αναλύει τα στοιχεία και τις πολιτικές εκείνες που διαμορφώνουν την ικανότητα μιας χώρας να δημιουργεί και να διατηρεί ένα περιβάλλον που υποστηρίζει μεγαλύτερη παραγωγή αξίας για τις επιχειρήσεις και μεγαλύτερη ευημερία για τους πολίτες. (Institute for Management Development WCY 2007: p.15)

- Η εθνική ανταγωνιστικότητα είναι το πλέγμα εκείνο των παραγόντων, πολιτικών και θεσμών που προσδιορίζουν το επίπεδο της παραγωγικότητας μιας χώρας. Η αύξηση της παραγωγικότητας – δηλαδή η καλύτερη χρήση των διαθέσιμων πόρων και συντελεστών – είναι η κινητήρια δύναμη πίσω από τους ρυθμούς απόδοσης των επενδύσεων, που με τη σειρά τους προσδιορίζουν τα συνολικά επίπεδα ανάπτυξης της οικονομίας. Άρα, μια πιο ανταγωνιστική οικονομία είναι η οικονομία που πιθανότατα θα αναπτυχθεί ταχύτερα στο μεσο – και μακροπρόθεσμο ορίζοντα. (World Economic Forum, 2006: p.3)

Ο «Σύνδεσμος Βιομηχανιών Ελλάδος» (ΣΒΕ) από το έτος 2000 αποτελεί τον συνεργαζόμενο εθνικό φορέα του International Institute for Management Development (IMD) της Λοζάνης της Ελβετίας. Για την εκπλήρωση της συνεργασίας του μαζί του, έχει συστήσει ερευνητική ομάδα η οποία κάθε χρόνο διενεργεί έρευνα γνώμης μεταξύ στελεχών επιχειρήσεων για την αξιολόγηση της ανταγωνιστικής θέσης της χώρας και συνθέτοντας τα ευρήματα με ποσοτικά στοιχεία που καταγράφουν την πορεία της ελληνικής οικονομίας. Κάθε χρόνο, συνήθως το πρώτο δεκαπενθήμερο του Ιουνίου, παρουσιάζει τα αποτελέσματα της παγκόσμιας επετηρίδας ανταγωνιστικότητας, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις επιδόσεις της Ελλάδας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του IMD, η ανταγωνιστική θέση της Ελλάδας για το 2023 παρουσιάζει υποχώρηση κατά δυο θέσεις σε σχέση με την κατάταξη το 2022. Η χώρα μας πλέον βρίσκεται στην 49η θέση της σχετικής κατάταξης, υποχωρώντας από την 47η θέση που βρισκόταν πέρυσι, μεταξύ 64 χωρών.

Όπως φαίνεται στο Γράφημα 1, η θέση της Ελλάδας στη διεθνή κατάταξη ανταγωνιστικότητας την τετραετία 2019 – 2023 βελτιώθηκε συνολικά κατά εννέα (9) θέσεις, αλλά για μια ακόμη χρονιά βρίσκεται στις θέσεις χαμηλής ανταγωνιστικότητας.

Γράφημα 1. Κατάταξη της Ελλάδας στην Παγκόσμια Επετηρίδα Ανταγωνιστικότητα του IMD την τελευταία 5ετία (θέση μεταξύ 64 οικονομιών)

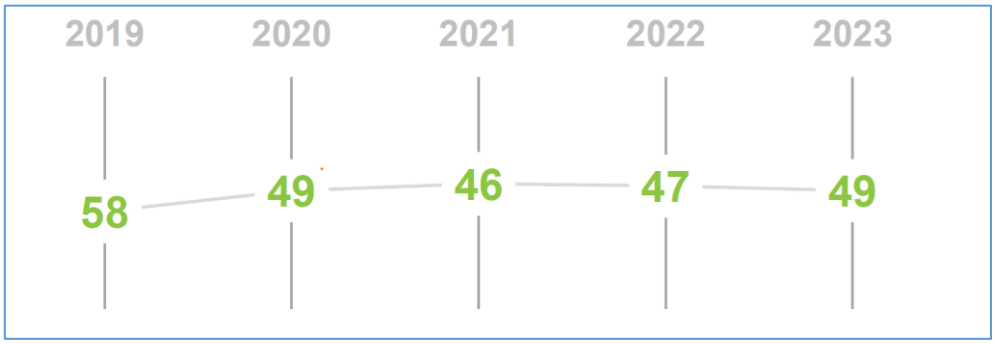

Πηγή: IMD World Competitiveness Yearbook 2023

Η χαμηλή ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας προέρχεται από την υποχώρηση στις δυο από τις τέσσερις κατηγορίες δεικτών της μεθοδολογίας της Παγκόσμιας Επετηρίδας Ανταγωνιστικότητας του IMD. Ειδικότερα, η χώρα παρουσιάζει υποχώρηση στην κατηγορία των δεικτών της «Οικονομικής Αποδοτικότητας» κατά επτά (7) θέσεις και από την 51η θέση

πέρυσι βρίσκεται πλέον στην 58η και στην κατηγορία της «Επιχειρηματικής Αποτελεσματικότητας» όπου η Ελλάδα υποχώρησε κατά δυο θέσεις και από την 46η θέση το 2022, βρίσκεται πλέον στην 48η.

Αντιθέτως, σημειώθηκε βελτίωση στις δυο άλλες κατηγορίες δεικτών, και συγκεκριμένα στην κατηγορία της «Κυβερνητικής Αποτελεσματικότητας» κατά δυο (+2) θέσεις, οπότε η χώρα μας βρίσκεται στην 53η θέση από την 55η πέρυσι και στην κατηγορία των «Υποδομών» στην οποία βελτιώθηκε κατά μια (+1) θέση και πλέον βρίσκεται στην 40η θέση από την 41η στην οποία βρισκόταν πέρυσι.

Σύμφωνα με τη μεθοδολογία του IMD, η συνολική κατάταξη μιας χώρας, μεταξύ των 64 οικονομιών που συμμετέχουν στην αξιολόγηση για την εξαγωγή της Παγκόσμιας Επετηρίδας Ανταγωνιστικότητας, είναι αποτέλεσμα της σύνθεσης των επιδόσεων που αυτή επιτυγχάνει στις τέσσερις επιμέρους κατηγορίες δεικτών, και συγκεκριμένα: στην «Οικονομική Αποδοτικότητα», στην «Κυβερνητική Αποτελεσματικότητα», στην «Επιχειρηματική Αποτελεσματικότητα» και στις «Υποδομές».

Η ελληνική οικονομία σημείωσε τις ακόλουθες επιδόσεις στους επιμέρους δείκτες, οι οποίες καταγράφονται στο Γράφημα 2:

Γράφημα 2. Εξέλιξη της κατάταξης της Ελλάδας στις 4 κατηγορίες δεικτών του IMD την τελευταία 5ετία

Πηγή: IMD World Competitiveness Yearbook 2023

- Στην κατηγορία των δεικτών της «Οικονομικής Αποδοτικότητας», η χώρα μας υποχωρεί κατά επτά (7) θέσεις στην κατάταξη, καταλαμβάνοντας της 58η θέση το 2023 μεταξύ των 64 οικονομιών, έναντι της 51ης θέσης το 2022.
- Στην κατηγορία των δεικτών της «Κυβερνητικής Αποτελεσματικότητας», η Ελλάδα βρίσκεται στην 53η θέση, βελτιώνοντας κατά δύο (2) θέσεις την κατάταξή της σε σχέση με το 2022.
- Στην κατηγορία των δεικτών της «Επιχειρηματικής Αποτελεσματικότητας», καταγράφεται υποχώρηση κατά δύο (2) θέσεις, σε σχέση με την κατάταξη το 2022,

καταλαμβάνοντας το 2023 την 48η θέση, έναντι της 46ης θέσης την προηγούμενη χρονιά, και, τέλος,

- Στην κατηγορία των «Υποδομών» σημειώνεται οριακή βελτίωση κατά μία (1) θέση και η Ελλάδα βρίσκεται στην 40η θέση, έναντι της 41ης την προηγούμενη χρονιά.

Η Παγκόσμια Επετηρίδα Ανταγωνιστικότητας του IMD μετρά τις επιδόσεις μιας χώρας σε περίπου 340 δείκτες και ακολούθως κατατάσσει την κάθε χώρα ανάλογα με την τιμή που λαμβάνει ο συγκεκριμένος δείκτης. Έτσι εξάγονται τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία της κάθε χώρας. Για την περίπτωση της Ελλάδας τα «δυνατά» και τα «αδύνατα» σημεία καταγράφονται στον ακόλουθο Πίνακα 1:

Πίνακας 1. Δυνατά και αδύνατα σημεία της Ελληνικής οικονομίας σύμφωνα με το IMD

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
Η αναλογία μαθητών ανά δάσκαλο στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση: **1η θέση**	Το εμπορικό ισοζύγιο: **63η θέση**
Ο πραγματικός ρυθμός ανάπτυξης του κατά κεφαλή ΑΕΠ: **5η θέση**	Ο σχηματισμός ακαθάριστού πάγιου κεφαλαίου (ως % του ΑΕΠ): **63η θέση**
Ο αριθμός διαδικασιών για τη σύσταση μιας νεοφυούς επιχείρησης: **6η θέση**	Η ποσοστιαία επί τοις εκατό μεταβολή του πληθυσμού: **60η θέση**
Τα έσοδα από τον Τουρισμό: **7η θέση**	Η υποστήριξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος προς τις επιχειρήσεις: **58η θέση**
Τα επίπεδα αμοιβών: **20η θέση**	Η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας: **56η θέση**
Ο αριθμός αποφοίτων στο πεδίο της Πληροφορικής, Μηχανικών, Μαθηματικών και Φυσικών Επιστημών ως ποσοστό του συνολικού αριθμού αποφοίτων: **18η θέση**	Το συνολικό χρέος της Γενικής Κυβέρνησης: **56η θέση**
Τα κίνητρα για επενδύσεις: **22η θέση**	Το “brain-drain” ως παράγοντας που μειώνει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων: **55η θέση**
Η Παραγωγικότητα του εργατικού δυναμικού: **28η θέση**	Η προστιθέμενη αξία δραστηριοτήτων μέτριας και υψηλής έντασης τεχνολογίας ως ποσοστό της συνολικής προστιθέμενης αξίας της μεταποίησης: **55η θέση**

Πηγή: IMD World Competitiveness Yearbook 2023

Όσον αφορά στο παγκόσμιο τοπίο ανταγωνιστικότητας στην πρώτη θέση της παγκόσμιας κατάταξης για το 2023 βρίσκεται η Δανία, η οποία διατήρησε την πρωτοκαθεδρία στην παγκόσμια ανταγωνιστικότητα που κατέκτησε το 2022. Η επιτυχία της Δανίας οφείλεται στην εξαιρετική αποτελεσματικότητα λειτουργίας των επιχειρήσεων και το υψηλότατο επίπεδο υποδομών, ενώ η διατήρηση της πρωτιάς υποστηρίζεται και από τη λειτουργία του δημόσιου τομέα, όπως αντανακλάται στην κατηγορία των δεικτών «Κυβερνητική Αποτελεσματικότητα».

Η Ιρλανδία πραγματοποιεί ένα άλμα εννέα (9) θέσεων το 2023 σε σχέση με το 2022, καταλαμβάνοντας τη δεύτερη (2η) θέση στη συνολική κατάταξη της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας. Η θεαματική αυτή άνοδος τροφοδοτείται από τις επιδόσεις στο πεδίο της «οικονομικής αποδοτικότητας». Μάλιστα στον επιμέρους δείκτη, η Ιρλανδία καταλαμβάνει την πρώτη θέση. Η Ελβετία η οποία υπήρξε «πρωταθλήτρια» στην παγκόσμια κατάταξη ανταγωνιστικότητας το 2021, υποχώρησε κατά μία ακόμη θέση: από τη 2η θέση το 2022, καταλαμβάνει πλέον την 3η θέση. Η θέση αυτή στηρίζεται στις ισχυρές επιδόσεις της Ελβετικής οικονομίας στο σύνολο των δεικτών που μελετά η Παγκόσμια Επετηρίδα Ανταγωνιστικότητας του IMD.

Επιπλέον των παραπάνω, για την περίπτωση της Ελλάδας ειδικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η θέση της χώρας μας με όρους ανταγωνιστικότητας μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (ΕΕ) Η Ελλάδα στην κατάταξη μεταξύ των 27 χωρών της ΕΕ είναι πέμπτη από το τέλος καταλαμβάνοντας την 23η θέση ξεπερνώντας μόνον τις ακόλουθες χώρες: Κροατία, Λετονία, Σλοβακία και Βουλγαρία. (Πίνακας 2)

Πίνακας 2. Η κατάταξη των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με το IMD

Χώρα	Θέση της χώρας στην παγκόσμια κατάταξη το 2023	Θέση της χώρας μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2023
Δανία	1	1
Ιρλανδία	2	2
Ολλανδία	5	3
Σουηδία	8	4
Φιλανδία	11	5
Βέλγιο	13	6
Τσεχία	18	7
Λουξεμβούργο	20	8
Γερμανία	22	9
Αυστρία	24	10
Εσθονία	26	11
Λιθουανία	32	12
Γαλλία	33	13
Ισπανία	36	14
Πορτογαλία	39	15
Ινδία	40	16
Ιταλία	41	17
Σλοβενία	42	18
Πολωνία	43	19

Χώρα	Θέση της χώρας στην παγκόσμια κατάταξη το 2023	Θέση της χώρας μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2023
Κύπρος	45	20
Ουγγαρία	46	21
Ρουμανία	48	22
Ελλάδα	49	23
Κροατία	50	24
Λετονία	51	25
Σλοβακία	53	26
Βουλγαρία	57	27
Σημείωση: στην Παγκόσμια Επετηρίδα Ανταγωνιστικότητας του IMD δεν συμμετέχει η Μάλτα		

Πηγή: IMD World Competitiveness Yearbook 2023

Σε κάθε περίπτωση, και παρά τη βελτίωση στους δείκτες της κυβερνητικής αποτελεσματικότητας, βασικά εμπόδια στην κατεύθυνση βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας, παραμένουν τα ακόλουθα:

1. Ο πληθωρισμός.
2. Η έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού.
3. Το υψηλό κόστος ενέργειας.
4. Η ενίσχυση της διεθνοποίησης και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων.
5. Η υλοποίηση παραγωγικών επενδύσεων.
6. Η γραφειοκρατία που αφορά την επιχειρηματικότητα, και,
7. Το δημογραφικό πρόβλημα.

Τα προβλήματα αυτά κατά τον ΣΒΕ θα πρέπει να αντιμετωπιστούν κατά προτεραιότητα, συνεχίζοντας τις μεταρρυθμίσεις που ήδη προωθούνται από την Κυβέρνηση και έχουν θετικό αντίκτυπο στην τόνωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας, όπως υποδηλώνει η άνοδος της Ελλάδας στους δείκτες «κυβερνητικής αποτελεσματικότητας» της Παγκόσμιας Επετηρίδας Ανταγωνιστικότητας του IMD.

Στο πλαίσιο αυτό, οι προτάσεις του ΣΒΕ για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας, είναι οι ακόλουθες:

1. Ο σχεδιασμός των κατάλληλων πολιτικών, με τη συνεργασία των κοινωνικών εταίρων, για την κάλυψη του ελλείμματος σε προσωπικό συγκεκριμένων ειδικοτήτων και του χάσματος δεξιοτήτων, με προτεραιότητα στη βιομηχανία.
2. Την υλοποίηση πολιτικών άμβλυνσης των περιφερειακών ανισοτήτων και στήριξης των περιφερειακών συστημάτων παραγωγής.
3. Η εξειδίκευση της «Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιομηχανία», με τη λειτουργία «Ομάδων Εργασίας» ανά πυλώνα προτεραιότητας που έχει τεθεί, για την επίτευξη του στόχου συνεισφοράς της βιομηχανίας κατά 15% στον σχηματισμό του ΑΕΠ της χώρας μέχρι το 2030.
4. Η προώθηση των κατάλληλων μεταρρυθμίσεων για την άμεση επιτάχυνση απονομής δικαιοσύνης.

5. Η έναρξη του κοινωνικού διαλόγου για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος της χώρας, με έμφαση στη μελλοντική διάρθρωση της αγοράς εργασίας.
6. Η λήψη μέτρων από την Κυβέρνηση για την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού.
7. Η προετοιμασία της χώρας, τόσο από άποψη υποδομών, όσο και δημοσιονομικά, για την αντιμετώπιση μιας νέας ενεργειακής κρίσης, με παράλληλη αλλαγή του ενεργειακού μείγματος, και,
8. Η παροχή κινήτρων στις επιχειρήσεις και στο ερευνητικό δυναμικό της χώρας για την παραγωγή καινοτόμων διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων, που θα ενισχύσουν τη διεθνοποίηση και την εξωστρέφεια της Ελληνικής οικονομίας.

2. Προβλέψεις για την Ανάπτυξη της Ελληνικής Οικονομίας

Κατά τη διάρκεια του 2023 η Ελληνική οικονομία κατάφερε να διατηρήσει έναν πολύ καλό ρυθμό ανάπτυξης, υψηλότερο από αυτόν της Ευρωζώνης. Κι αυτό συνέβη σε περιβάλλον επιβράδυνσης της παγκόσμιας οικονομίας, η οποία ήταν αποτέλεσμα της ενεργειακής κρίσης, της περιοριστικής νομισματικής πολιτικής που ακολουθήθηκε και των πολέμων στην Ουκρανία και στη Μέση Ανατολή. Μάλιστα, για το 2024 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕ) και ο Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (ΟΟΣΑ) προβλέπουν ρυθμό ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας από 2,0% έως 2,3%. Οι προβλέψεις αυτές είναι οριακά χαμηλότερες από το 2,4% που επετεύχθη το 2023, αλλά υψηλότερες από τον μέσον όρο της Ευρωζώνης, ο οποίος είναι 1,2%. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) σε πρόσφατα δημοσιευθείσα έκθεση για την Ελλάδα, εκτιμά ότι ο πραγματικός ρυθμός ανάπτυξης για το 2023 θα είναι 2,3% ενώ για το 2024 προβλέπει ποσοστό της τάξης του 2,1%. Αντιστοίχως η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ) εκτιμά τα ποσοστά αυτά στο 2,4% και 2,5%, ενώ η «αγορά» εμφανίζεται περισσότερο «συντηρητική» με το περιοδικό «Focus Economics» να κάνει λόγο για 2,2% και 2,1%. Για τα έτη 2025 και 2026 το μεν ΔΝΤ προβλέπει πραγματικό ρυθμό μεγέθυνσης της Ελληνικής οικονομίας 1,6% και 1,4% αντίστοιχα, ενώ οι προβλέψεις της ΤτΕ για τα δυο έτη αυτά είναι 2,5% και 2,3%.

Οι διεθνείς οργανισμοί που προαναφέρθηκαν συγκλίνουν στο ότι η βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος, η συνέχιση των μεταρρυθμίσεων, οι επιδόσεις στον τομέα του τουρισμού και η χρηματοδότηση από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, είναι οι κύριοι παράγοντες που εισέφεραν θετικά στην επίτευξη του ρυθμού ανάπτυξης κατά το 2023 και θα αποτελέσουν τη βάση για την ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας και κατά το 2024.

Ειδικότερα, στην Ελλάδα κατά το γ' τρίμηνο του 2023 το πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) παρέμεινε μεν στάσιμο σε τριμηνιαία βάση, αλλά συγκρινόμενο με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022 παρουσιάζει αύξηση της τάξης του 2,1%, το οποίο είναι υψηλότερο σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό που καταγράφηκε στην Ευρωζώνη. Η εξέλιξη του πραγματικού ΑΕΠ της Ελλάδας το γ' τρίμηνο από το 1998 έως και το 2023 αποτυπώνεται στο Γράφημα 3 που ακολουθεί. (Γράφημα 3)

Γράφημα 3. Εξέλιξη του πραγματικού ΑΕΠ της Ελλάδας: 1998 – 2023

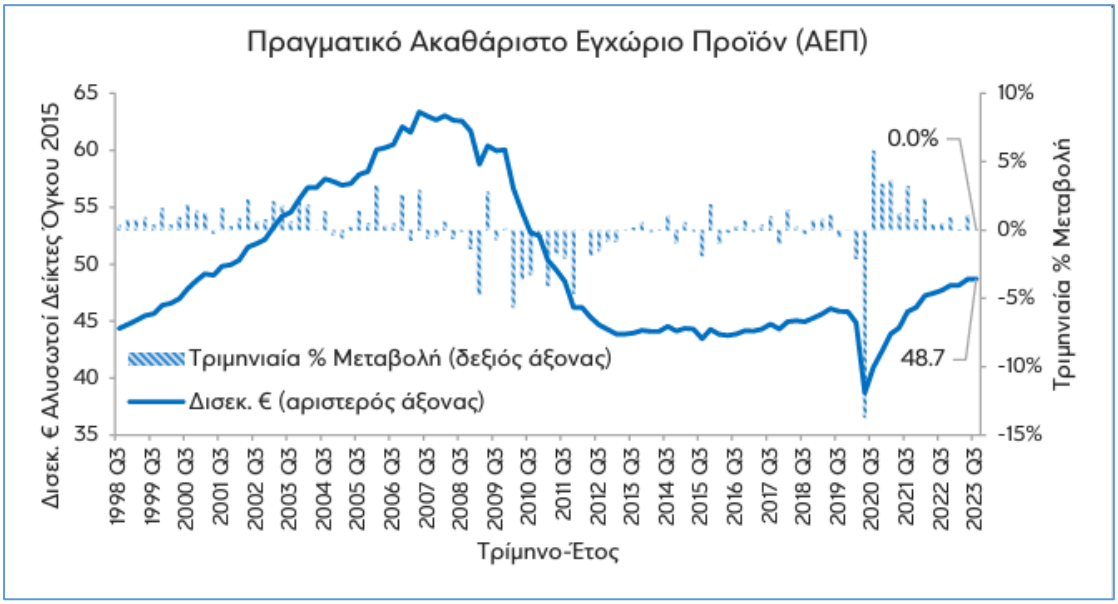

Πηγή: «7 ΗΜΕΡΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ», Eurobank Research, Τεύχος 491, 31 Ιανουαρίου 2024, σ.1

Η αξία του επιτεύγματος αυτού γίνεται μεγαλύτερη αν αναλογισθούμε ότι η Ελληνική οικονομία έχει μικρό μέγεθος και εξαρτάται ευθέως από μεγάλες οικονομίες, κυρίως χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Επίσης, δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι το 2023 συνεχίσθηκαν οι γεωπολιτικές αναταράξεις, αφού στον πόλεμο μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας, προστέθηκε και ο πόλεμος στη Λωρίδα της Γάζας, ενώ το πρώτο εξάμηνο του 2023 η χώρα βρισκόταν σε εκτεταμένη προεκλογική περίοδο και βίωσε δυο συνεχόμενες εκλογικές αναμετρήσεις. Είναι βέβαιο ότι η άρση της της αβεβαιότητας που αφορούσε στην πολιτική σταθερότητα, σε συνδυασμό με τον υψηλό βαθμό προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων της χώρας, αποτελούν δυο πολύ σημαντικούς παράγοντες που συνέβαλλαν καθοριστικά στην παραπάνω εξέλιξη. Στα παραπάνω θα πρέπει να προσθέσουμε ότι το περιβάλλον δραστηριοποίησης των επιχειρήσεων κατά το 2023 ήταν περιβάλλον υψηλού ενεργειακού κόστους, υψηλών επιτοκίων, με τις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού να βρίσκονται σε συνεχή διαταραχή με αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις να αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσχέρειες και υψηλά κόστη στην έγκαιρη προμήθεια α΄ και β' υλών, ενώ συνεχίσθηκαν τα προβλήματα ρευστότητας κυρίως λόγω της αδυναμίας πρόσβασης των επιχειρήσεων σε τραπεζικό δανεισμό. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ο αντίκτυπος των φυσικών καταστροφών σε Θεσσαλία και Θράκη στην εγχώρια οικονομία και ειδικά στην πρωτογενή παραγωγή, αλλά και τη

μεταποίηση, με άμεση αρνητική επίπτωση την απομείωση της παραγωγής, αλλά και την καταστροφή υποδομών.

Σύμφωνα με σειρά αναλύσεων, οι προβλέψεις για την Ελληνική οικονομία το 2024 είναι θετικές τόσο σε μεσοπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα, όσο και σε μακροπρόθεσμο, υπό την αίρεση βεβαίως για τις τελευταίες ότι θα υπάρξει θετική αντιμετώπιση των υφιστάμενων και μελλοντικών προκλήσεων. Στο πλαίσιο αυτό σημαντικό ρόλο θα διαδραματίσει η ανθεκτικότητα της Ελληνικής βιομηχανίας, η οποία ήταν αξιοσημείωτη κατά την περίοδο των αλλεπάλληλων κρίσεων της τελευταίας δεκαετίας. Κυρίαρχη πρόκληση για την Ελληνική οικονομία το τρέχον έτος είναι η κάλυψη της «απόστασης» σε όρους ΑΕΠ σε σχέση με τις χώρες της Ευρωζώνης. Μετά από τις αλλεπάλληλες κρίσεις η Ελληνική οικονομία καλείται να καλύψει τη συγκεκριμένη «απόσταση» μέσω της διατήρησης υψηλότερων ρυθμών ανάπτυξης από αυτούς της Ευρωζώνης. Κατά τον ΣΒΕ, ισχυρό μέσον προς αυτή την κατεύθυνση αποτελεί η αλλαγή του παραγωγικού υποδείγματος της Ελληνικής οικονομίας με επίκεντρο τη βιομηχανία, τον τομέα δηλαδή της οικονομίας ο οποίος έχει τη δυνατότητα αλλά και την ανάγκη εισαγωγής νέων τεχνολογιών σε όλο το φάσμα δραστηριοτήτων της, αλλά κυρίως στην παραγωγή προϊόντων, με στόχο την παραγωγή Ελληνικών διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας. Παράλληλα, η υιοθέτηση νέων τεχνολογιών και η παραγωγή καινοτομίας, θα συμβάλλουν στην αύξηση της παραγωγικότητας τόσο της βιομηχανίας όσο και της οικονομίας, η οποία επίσης είναι ζητούμενο για την επίτευξη των υψηλών ρυθμών ανάπτυξης.

Η επόμενη πρόκληση η οποία θα πρέπει να αντιμετωπισθεί είναι ο υψηλός πληθωρισμός. Η διαμόρφωση του ύψους του πληθωρισμού επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από την εξέλιξη των τιμών της ενέργειας, οι οποίες κατέγραψαν πτώση ύψους 13,4% κατά μέσον όρο κατά το 2023. Η επίπτωση της αποκλιμάκωσης των τιμών ενέργειας στον πληθωρισμό αποτυπώνεται χαρακτηριστικά στο επόμενο Γράφημα 4.

Γράφημα 4. Η επίπτωση της αποκλιμάκωσης των τιμών της ενέργειας στον πληθωρισμό

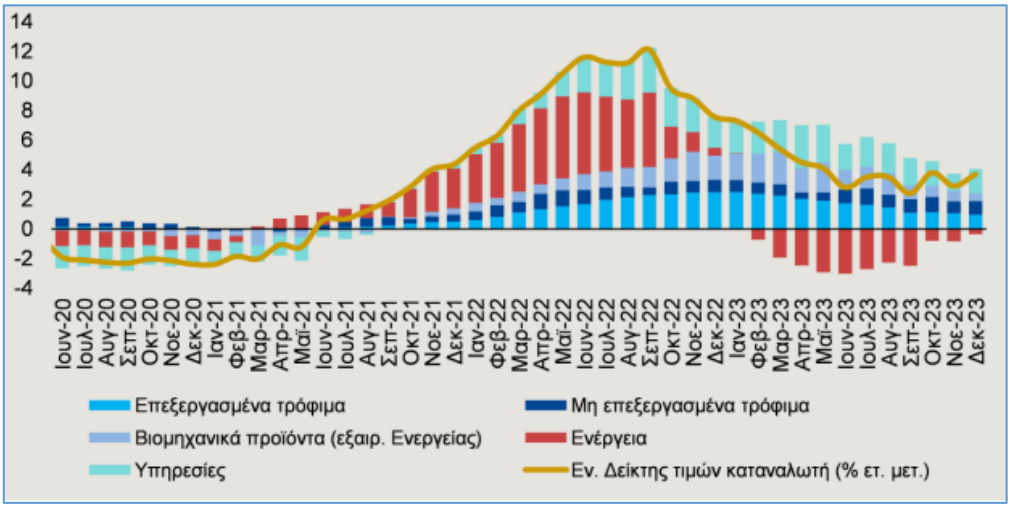

Πηγή: «Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων», ALPHA BANK, Τεύχος 1ης Φεβρουαρίου 2024, σ.1

Στο πλαίσιο της μελέτης των στοιχείων που αφορούν τον πληθωρισμό στην Ελλάδα, με βάση τα τελευταία δημοσιευμένα στοιχεία από την ΕΛΣΤΑΤ, η ετήσια μεταβολή του

«Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή» (ΕνΔΤΚ) για το 11μηνο Ιανουαρίου – Νοεμβρίου 2023 ήταν 4,2%, ενώ το 2022 ο συγκεκριμένος δείκτης παρουσίασε άνοδο κατά 9,3%. Στην Ελλάδα ο συγκεκριμένος δείκτης για τον μήνα Νοέμβριο διαμορφώθηκε σε ποσοστό 2,9%. Ο ΕνΔΤΚ στην Ευρωζώνη το ίδιο χρονικό διάστημα ανήλθε σε 5,5%, ενώ το 2022 είχε αυξηθεί κατά 8,4%. Σύμφωνα με τη μελέτη του ΙΟΒΕ για την Ελληνική Οικονομία (τεύχος 4/23) ο δομικός πληθωρισμός το πρώτο 11μηνο του 2023 ανήλθε στο 6,2% από 5,7% την προηγούμενη χρονιά. Σε κάθε περίπτωση, η μεγαλύτερη επιβράδυνση του ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα σε σχέση με την Ευρωζώνη, σε συνδυασμό με τον υψηλό δομικό πληθωρισμό, δημιουργούν προϋποθέσεις επιβράδυνσης των ρυθμών ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας τα επόμενα χρόνια.

Σε συνέχεια των παραπάνω εκτιμήσεων και σε ότι αφορά το δημόσιο χρέος της χώρας, οι εκτιμήσεις της αγοράς που σχετίζονται ακριβώς με την εξέλιξη του λόγου του δημοσίου χρέους προς το ΑΕΠ καθώς και με το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, προβλέπουν για αμφότερους τους δείκτες αποκλιμάκωση τα επόμενα χρόνια. Για το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών η συνολική βελτίωση η οποία εκτιμάται ότι θα υπάρξει είναι ίση με 6,5 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ μέχρι το 2028. Συγκεκριμένα, ενώ το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών το 2022 βρισκόταν στο -10,3% του ονομαστικού ΑΕΠ της χώρας, αναμένεται αυτό να ανέλθει στο -3,8% το 2028. Για δε το δημόσιο χρέος η προβλεπόμενη βελτίωση εκτιμάται ότι θα είναι 36,6 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ και συγκεκριμένα ο λόγος δημόσιο χρέος προς ΑΕΠ εκτιμάται ότι θα μειωθεί από το 172,6% το 2022 στο 136% το 2028. Τα συγκεκριμένα μεγέθη αποτυπώνονται στο Γράφημα 5 που ακολουθεί.

Γράφημα 5. Προβλέψεις για το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών και το Δημόσιο Χρέος

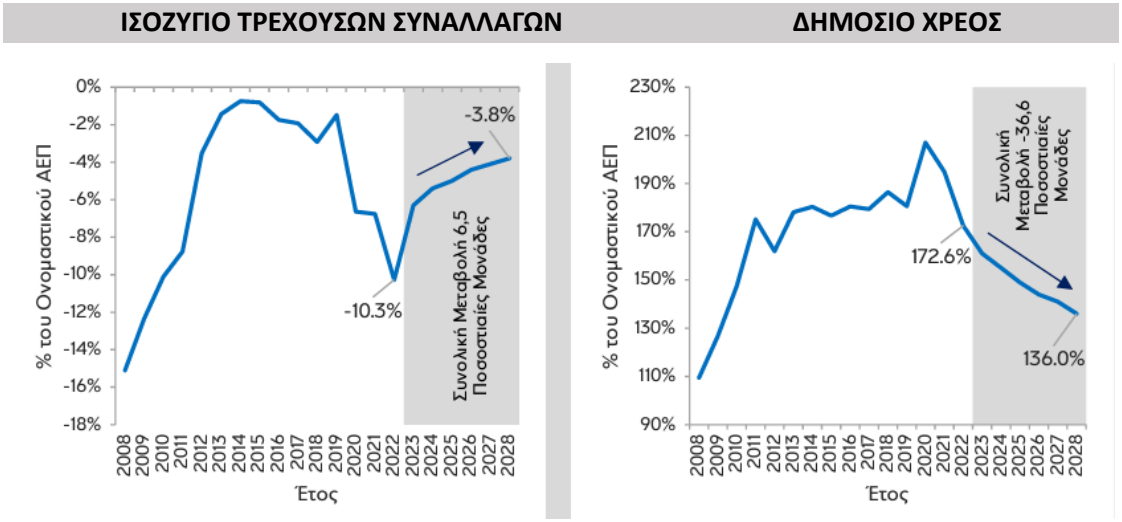

Πηγή: «7 ΗΜΕΡΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ», Eurobank Research, Τεύχος 488, 11 Ιανουαρίου 2024, σ.3

Σε συνέχεια των ανωτέρω, η πρόκληση για την Ελληνική οικονομία η οποία επίσης θα πρέπει να αντιμετωπισθεί το 2024 είναι το υψηλό επίπεδο των επιτοκίων δανεισμού επιχειρήσεων και νοικοκυριών. Παρά το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) έχει διατηρήσει

σταθερά τα επιτόκια, οι δηλώσεις των επικεφαλής των κεντρικών τραπεζών παγκοσμίως, αλλά και ανεξάρτητων οικονομικών αναλυτών, κάνουν λόγο για διατήρηση επί μακρό χρονικό διάστημα των υψηλών επιτοκίων, με στόχο τη μείωση του πληθωρισμού μέσω της μείωσης της ζήτησης. Στην περίπτωση επαλήθευσης των συγκεκριμένων προβλέψεων αυτό θα έχει σοβαρές επιπτώσεις στις οικονομίες, άρα και στην Ελληνική οικονομία. Το σταθερά υψηλό κόστος χρήματος εμποδίζει την πιστωτική επέκταση και προκαλεί δυσκολίες στην κατεύθυνση της εξυπηρέτησης του χρέους από νοικοκυριά και επιχειρήσεις. Αυτό συνεπάγεται μείωση της κατανάλωσης, άρα και μείωση της ανάπτυξης. Σε κάθε περίπτωση, το πρόβλημα της διατήρησης των επιτοκίων σε υψηλά επίπεδα δημιουργεί μεγάλο πρόβλημα στην εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους από χώρες με υψηλές δανειακές υποχρεώσεις, όπως η Ελλάδα.

Με βάση τα παραπάνω, η ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας κατά το 2024 εξαρτάται από τις επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν, και ειδικά από τις παραγωγικές επενδύσεις, και ακολούθως από τον βαθμό εξωστρέφειας της Ελληνικής οικονομίας, άρα από το ύψος των εξαγωγών που θα πραγματοποιηθούν κατά τη διάρκεια του 2024. Ως εκ τούτου οι παραγωγικές επενδύσεις στόχο πρέπει να έχουν την παραγωγή διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων που θα είναι πραγματικά υψηλής αξίας για τον καταναλωτή. Προφανώς τα συγκεκριμένα προϊόντα θα πρέπει να απευθύνονται και να διακινούνται, και μάλιστα κατά προτεραιότητα, σε καταναλωτικές αγορές υψηλής αγοραστικής δύναμης.

Συγκεντρωτικά, οι μακροοικονομικές προβλέψεις του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανιών Ερευνών (ΙΟΒΕ) για το 2024, για τα βασικά μεγέθη της Ελληνικής οικονομίας, καταγράφονται στον ακόλουθο Πίνακα 3:

Πίνακας 3. Μακροοικονομικές προβλέψεις του ΙΟΒΕ για βασικά μεγέθη της Ελληνικής οικονομίας (σε σταθερές αγοραίες τιμές και ετήσιες % μεταβολές)

	2022 (πραγματική τιμή)	**2023** (εκτίμηση)	**2024** (πρόβλεψη)
ΑΕΠ	5,7%	2,2%	2,4%
Κατανάλωση	6,3%	1,4%	0,7%
Ιδιωτική Κατανάλωση	7,6%	1,3%	1,3%
Δημόσια Κατανάλωση	2,3%	0,9%	-0,8%
Ακαθάριστες Επενδύσεις	5,5%	3,2%	10,8%
Ακαθάριστες Πάγιες Επενδύσεις	11,6%	7,3%	11,0%
Εξαγωγές	6,2%	2,3%	2,6%
Εισαγωγές	9,3%	1,1%	2,2%
Ρυθμός Πληθωρισμού	9,6%	4,2%	2,8%
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	12,4%	11,2%	10,5%

Πηγή: ΙΟΒΕ, «Η Ελληνική οικονομία», Τριμηνιαία Έκθεση, 04/23, σ. 17

Για την ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας και την συνεπακόλουθη αύξηση του ΑΕΠ που αναφέρθηκε στην αρχή του παρόντος, όπως και πέρυσι έτσι και φέτος ο ΣΒΕ υποστηρίζει ότι οι επενδύσεις θα πρέπει να αυξηθούν με μεγαλύτερους ρυθμούς απ' ότι τα προηγούμενα

χρόνια. Κατά τον ΣΒΕ η πρόβλεψη του ΙΟΒΕ για αύξηση το 2024 των ακαθάριστων επενδύσεων σε ποσοστό 10,8% σε σχέση με το 2023 και των ακαθάριστων πάγιων επενδύσεων σε ποσοστό 11% σε σχέση και πάλι με το 2023 θα εξαρτηθεί ευθέως από την ορθή αξιοποίηση των πόρων το Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Τέλος, στο πεδίο της υλοποίησης των ξένων άμεσων επενδύσεων, οι οποίες είναι γνωστό ότι επηρεάζουν σημαντικά το οικονομικό κλίμα, την ελκυστικότητα της χώρας και την αγορά εργασίας, τα στατιστικά στοιχεία έχουν ως εξής. Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, οι καθαρές εισροές Ξένων Άμεσων Επενδύσεων (ΞΑΕ) στη χώρα για το 2022 έφτασαν τα 8 δις €, για την ακρίβεια 7,928 δις €. Σε σχέση με το 2021 το συγκεκριμένο ποσό συνιστά ποσοστιαία αύξηση της τάξης του 48,2%. Με το ποσό αυτό καταγράφεται το μεγαλύτερο ποσό για ΞΑΕ στη χώρα μετά το 2002, γεγονός που επιβεβαιώνει αφενός την ανοδική πορεία της Ελληνικής οικονομίας, αφετέρου την εμπιστοσύνη των διεθνών επενδυτών στη χώρα. Η χώρα προέλευσης των κεφαλαίων αυτών για το 2022, αλλά και τα κεφάλαια που επενδύθηκαν στη χώρα από τις συγκεκριμένες χώρες από το 2015 και μετά, καταγράφονται στον Πίνακα 4 που ακολουθεί:

Πίνακας 4. Καθαρές ξένες άμεσες επενδύσεις μη κατοίκων στην Ελλάδα ανά χώρα προέλευσης (ποσά σε εκατ. €)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ΣΥΝΟΛΟ	1.143	2.498	3.085	3.364	4.484	2.813	5.350	7.928
ΕΥΡΩΠΗ	**463**	**1.800**	**2.735**	**2.601**	**3.307**	**2.325**	**4.415**	**6712**
Λουξεμβούργο	-136	733	99	345	439	-214	1.269	1231
Γερμανία	111	219	635	459	455	104	494	948
Ελβετία	-60	138	753	468	197	469	474	835
Ηνωμένο Βασίλειο	72	13	155	135	9	402	455	172
Κύπρος	82	258	367	686	523	711	454	998
Ηνωμένες Πολιτείες	-112	57	34	70	80	66	418	424
Γαλλία	-118	130	-41	-24	138	76	262	492
Χονγκ Κονγκ	32	317	26	314	433	139	212	298
Ολλανδία	286	90	435	-78	989	345	164	400
Ιρλανδία	8	-14	23	-56	-55	-39	114	-95
Σουηδία	-4	4	1	16	24	9	97	-93
Τσεχική Δημοκρατία	-5	6	5	16	4	20	86	56
Βουλγαρία	-4	32	21	28	37	50	77	62
Ισπανία	125	99	42	26	232	51	60	179
Βέλγιο	14	-16	33	138	34	-56	59	441
Ιταλία	92	76	118	289	65	271	54	781
Ισραήλ	2	3	28	24	71	32	52	98
Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα	12	3	12	18	26	49	48	70
Σιγκαπούρη	0	1	3	24	66	45	42	80

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ) https://www.bankofgreece.gr/statistika/ekswterikos-tomeas/ameses-ependyseis/roes

Με βάση τα ανωτέρω στοιχεία οι προοπτικές της Ελληνικής οικονομίας σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο κρίνονται θετικές. Βεβαίως, αυτές μπορούν να επηρεασθούν αρνητικά από σειρά παραγόντων, όπως:

1. Η πιθανή κλιμάκωση της έντασης στα δυο ενεργά πολεμικά μέτωπα της Ουκρανίας και της Μέσης Ανατολής.
2. Η συνέχιση της αύξησης των επιτοκίων από τις Κεντρικές Τράπεζες και κυρίως από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.
3. Η εκ νέου έξαρση του πληθωρισμού.
4. Μια νέα ενεργειακή κρίση, η οποία θα δρούσε πολυεπίπεδα, τόσο στο μέτωπο της αύξησης του πληθωρισμού, αλλά κυρίως στην επιβράδυνση της ανάπτυξης.
5. Η μικρότερη ανάπτυξη από την αναμενόμενη ή/και καμία ανάπτυξη σε χώρες άμεσα συνδεδεμένες με την Ελληνική οικονομία.
6. Η εντονότερη διατάραξη των παγκόσμιων αλυσίδων εφοδιασμού, η οποία θα εντείνει το πρόβλημα του εφοδιασμού των εγχώριων επιχειρήσεων σε α΄ και β΄ ύλες, αλλά παράλληλα θα τροφοδοτήσει αυξήσεις τιμών λόγου αυξημένου κόστους αγοράς και προμήθειας των συγκεκριμένων προϊόντων.
7. Η κυριαρχία ύφεσης στις χώρες της Ευρωζώνης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
8. Η καθυστέρηση σε σειρά μεταρρυθμίσεων για την αλλαγή του παραγωγικού υποδείγματος της Ελληνικής οικονομίας.
9. Η καθυστέρηση στις διαδικασίες υλοποίησης των δράσεων του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, και,
10. Η επανάληψη φυσικών καταστροφών όπως αυτές της προηγούμενης τριετίας, που θα δημιουργήσουν ανάγκες σε δημοσιονομικό χώρο για την αποκατάστασή τους.

Προφανώς, ο μετριασμός ή/και η μη επαλήθευση των ανωτέρω παραγόντων, θα επιδράσουν θετικά στην επιτάχυνση της αναπτυξιακής διαδικασίας για τη χώρα μας.

Συμπληρωματικά με τα ανωτέρω, η πρόσφατη αναβάθμιση του αξιόχρεου της Ελλάδας, με βεβαιότητα θα εισφέρει θετικά στην προσπάθεια για την έμπρακτη ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας και της επαναφοράς της στις ανεπτυγμένες οικονομίες του Δυτικού κόσμου.

Κατά τον ΣΒΕ για να συμβεί αυτό θα πρέπει να μεγεθυνθεί και να ενισχυθεί η βιομηχανία στη χώρα μας. Υποστηρίζουμε ότι η συνεισφορά μιας ισχυρής μεταποιητικής βάσης στην Ελλάδα για τον σχηματισμό του ΑΕΠ, θα προσδώσει χαρακτηριστικά μεγαλύτερης ανθεκτικότητας και προοπτικές βιώσιμης ανάπτυξης στο οικονομικό υπόδειγμα της χώρας. Επιπλέον, κι εφόσον η μεταποίηση μέσα από την υιοθέτηση των κατάλληλων προσαρμογών, ανταποκριθεί στις μεγάλες προκλήσεις της επόμενης δεκαετίας: 4^{η} βιομηχανική επανάσταση, πράσινη μετάβαση και ψηφιακός μετασχηματισμός, είναι δυνατόν να εισφέρει θετικά στην επίτευξη βιώσιμων ρυθμών ανάπτυξης για την Ελληνική οικονομία.

Προς αυτή την κατεύθυνση ο ΣΒΕ προτείνει:

1. Την ανάληψη δράσεων για την αναβάθμιση προσόντων και δεξιοτήτων του ενεργού πληθυσμού της χώρας, με έμφαση στην κάλυψη θέσεων εργασίας μεσαίων και κατώτερων στελεχών στη βιομηχανία και σε τεχνικά επαγγέλματα που εξυπηρετούν τη βιομηχανία.

2. Την εξειδίκευση της Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιομηχανία για τη διευκόλυνση της προσαρμογής των μεταποιητικών επιχειρήσεων στις απαιτήσεις του ψηφιακού μετασχηματισμού και της πράσινης μετάβασης, και,
3. Την παροχή ελκυστικών κινήτρων για την υλοποίηση κάθε είδους επενδύσεων και ειδικά παραγωγικών επενδύσεων.

3. Αγορά Εργασίας

Η εύρυθμη λειτουργία της αγοράς εργασίας αποτελεί κεντρικό ενδιαφέρον όχι μόνον από την Κυβέρνηση, αλλά και από το σύνολο των κοινωνικών εταίρων. Το ενδιαφέρον αυτό προκύπτει διότι η απασχόληση αποτελεί βασικό συστατικό στοιχείο της ανάπτυξης, ειδικά για μια χώρα όπως η Ελλάδα στην οποία το μέγεθος της ανεργίας αποτελεί σημαντικό παράγοντα κοινωνικής συνοχής και αύξησης της αστυφιλίας, η οποία όπως γνωρίζουμε έχει αρνητική επίδραση στην περιφερειακή ανάπτυξη.

Με βάση τη μελέτη της διεθνούς βιβλιογραφίας γνωρίζουμε ότι οι μεταβολές της οικονομικής δραστηριότητας μεταδίδονται συνήθως με χρονική υστέρηση στην αγορά εργασίας, ενώ η υστέρηση αυτή είναι εμφανής τόσο στην καθοδική όσο και στην ανοδική φάση του κύκλου της οικονομίας. Σε κάθε περίπτωση, σε βραχυχρόνιο ορίζοντα οι αγορές εργασίας επηρεάζονται από τις οικονομικές εξελίξεις, αλλά και τις επηρεάζουν. Σε μακροχρόνιο ορίζοντα, οι εξελίξεις στην αγορά εργασίας εν τέλει συνδιαμορφώνουν τις προοπτικές ανάπτυξης μιας οικονομίας. Αυτές οι σχέσεις, που είναι πολλαπλές και μπορούν να χαρακτηρισθούν και αμφίδρομες, εξηγούν απολύτως το ενδιαφέρον Κυβέρνησης και κοινωνικών εταίρων για τη διάρθρωση και την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς εργασίας.

Στο πλαίσιο ακριβώς αυτό, και σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, (ΕΛΣΤΑΤ) το εποχικά διορθωμένο ποσοστό ανεργίας υποχώρησε σε ποσοστό κάτω του 10%, και συγκεκριμένα στο 9,2%, για τον μήνα Δεκέμβριο του 2023, όπως

φαίνεται και στο Γράφημα 6. Με βάση τα ίδια στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, τον Δεκέμβριο του 2022 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 12,2% και το 2021 στο υψηλότερο των τριών ετών που ήταν 12,8%. Στο σύνολο της χώρας τον μήνα Δεκέμβριο του 2023 το σύνολο των απασχολουμένων ήταν 4.264.292 άτομα, αριθμός που ήταν αυξημένος κατά 102.064 άτομα σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2022, σημειώνοντας έτσι ποσοστιαία αύξηση 2,5% για το 2023. Επίσης, ο αριθμός των απασχολουμένων τον Δεκέμβριο ήταν επίσης αυξημένος κατά 97.732 άτομα σε σχέση και με τον Νοέμβριο του 2022, που αντιστοιχεί σε ποσοστιαία αύξηση 2,3%.

Γράφημα 6. Ποσοστό ανεργίας κατά μήνα και πλήθος απασχολουμένων, ανέργων και ατόμων εκτός εργατικού δυναμικού

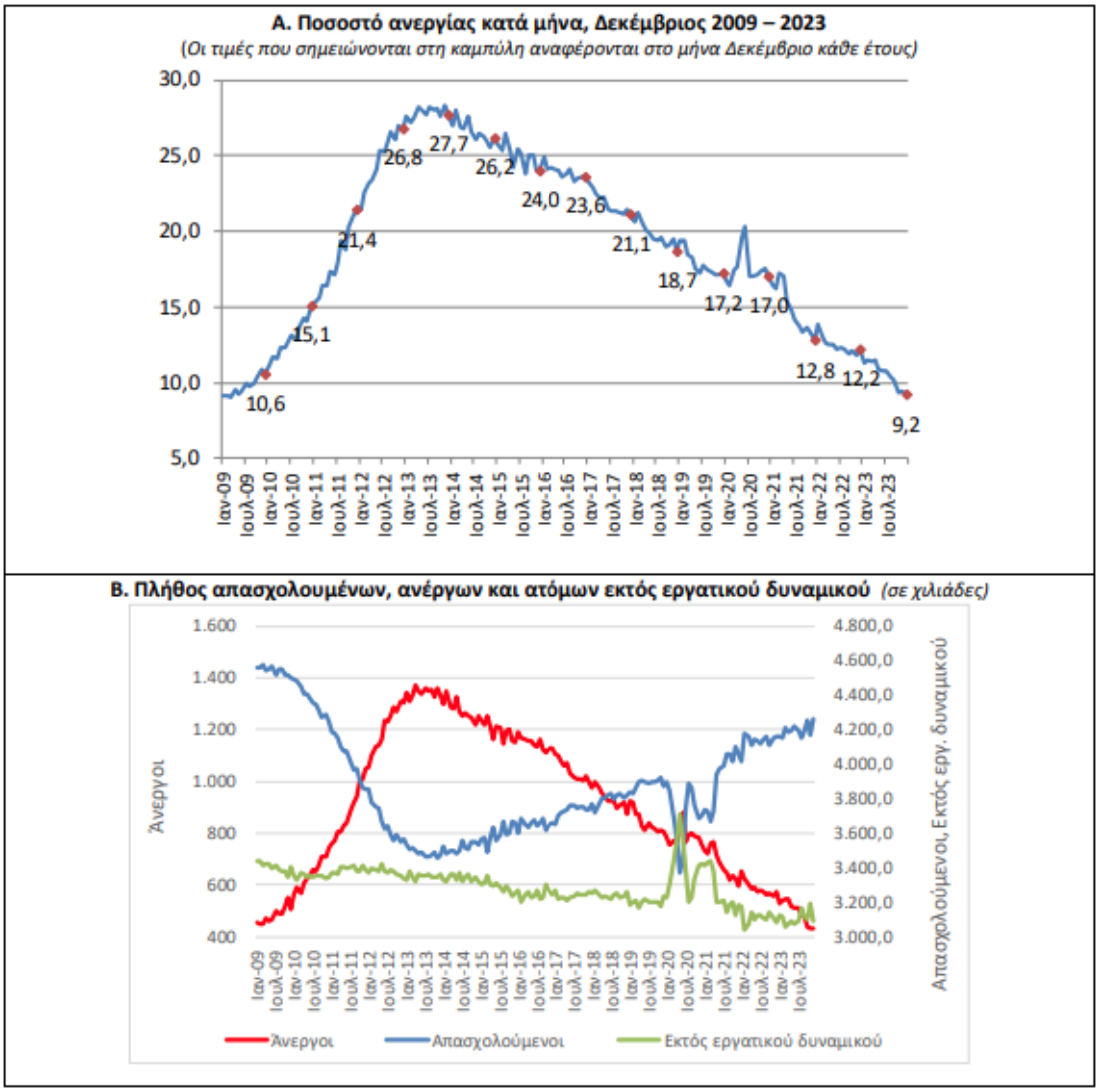

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ)

Αντιστοίχως η εξέλιξη του αριθμού των απασχολούμενων, των ανέργων και των ατόμων εκτός εργατικού δυναμικού (Πίνακας 5) δείχνει ότι οι άνεργοι ανήλθαν σε 430.088 άτομα, αριθμός που είναι μειωμένος κατά 146.424 άτομα και σε ποσοστό κατά -25,4% σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2022. Ο αριθμός αυτός παραμένει σχεδόν ίδιος με τον αριθμό των

ανέργων τον Νοέμβριο του 2023, αφού η μείωση που επήλθε τον Δεκέμβριο ήταν κατά 746 άτομα ή σε ποσοστό -0,2%.

Πίνακας 5. Απασχολούμενοι, άνεργοι, άτομα εκτός εργατικού δυναμικού και ποσοστό (%) ανεργίας, Δεκέμβριος 2018 – 2023

	Δεκέμβριος					
	2018	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Απασχολούμενοι	3.819.994	3.870.874	3.701.129	4.061.481	4.162.228	4.264.292
Άνεργοι	876.535	806.233	755.522	598.755	576.512	430.088
Άτομα εκτός εργατικού δυναμικού	3.259.803	3.232.384	3.422.621	3.186.422	3.078.447	3.093.407
Ποσοστό ανεργίας	**18,7**	**17,2**	**17,0**	**12,8**	**12,2**	**9,2**

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ)

Όσον αφορά την κατανομή του ποσοστού ανεργίας κατά φύλο ο ακόλουθος Πίνακας 6 της ΕΛΣΤΑΤ αποτυπώνει ακριβώς το ποσοστό ανεργίας κατά φύλο τον μήνα Δεκέμβριο από το 2018 μέχρι και το 2023: (Πίνακας 6)

Πίνακας 6. Ποσοστό (%) της ανεργίας κατά φύλο για τον μήνα Δεκέμβριο (2018 – 2023)

Φύλο	Δεκέμβριος					
	2018	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Άνδρες	15,0	13,8	13,7	9,7	8,9	7,1
Γυναίκες	23,4	21,7	21,1	16,8	16,2	11,7
Σύνολο	**18,7**	**17,2**	**17,0**	**12,8**	**12,2**	**9,2**

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ)

Για ακόμη μια φορά, οι γυναίκες είναι οι περισσότερο πληττόμενες σε σχέση με τους άνδρες, γεγονός το οποίο κατά τον ΣΒΕ θα πρέπει να οδηγήσει στον σχεδιασμό και στην εφαρμογή των κατάλληλων πολιτικών απασχόλησης για την μείωση του ποσοστού ανεργίας των γυναικών και την αύξηση της συμμετοχής τους στο ποσοστό των απασχολούμενων στη χώρα.

Όσον αφορά τη διάρθρωση των ποσοστών ανεργίας στις δυο μεγάλες ομάδες ηλικιών και συγκεκριμένα στις ηλικίες 15 – 24 και στις ηλικίες από 25 έως 74 ετών, αυτά για τον μήνα Δεκέμβριο από το 2018 μέχρι και το 2023 καταγράφονται στον Πίνακα 7.

Είναι πραγματικά εντυπωσιακή η μείωση του ποσοστού ανεργίας και στις δυο ομάδες ηλικιών τη συγκεκριμένη εξαετία, αφού και οι δυο μειώσεις είναι της τάξεως άνω του 50% για την ηλικιακή ομάδα 25 – 74 ετών, ενώ ξεπερνά το 45% για την περίπτωση της ηλικιακής ομάδας 15 – 24 ετών. Τον Δεκέμβριο του 2023 το ποσοστό ανεργίας στην ηλικιακή ομάδα 15 – 24 ετών καταγράφεται το χαμηλότερο ποσοστό της εξαετίας και το πρώτο το οποίο είναι κάτω του 30%. (22,3%) Ομοίως και για το ποσοστό της ηλικιακής ομάδας 15 – 74 ετών το

οποίο πλέον είναι μονοψήφιο, και ανέρχεται για τον μήνα Δεκέμβριο του 2023 στο 8,3%, χαμηλότερο σε σχέση με το 11,2% του περασμένου Δεκεμβρίου και μικρότερο από το συνολικό ποσοστό ανεργίας στη χώρα, το οποίο τον μήνα Δεκέμβριο του 2023 ήταν 9,2%.

Πίνακας 7. Ποσοστό (%) της ανεργίας στις δυο μεγάλες ηλικιακές ομάδες (ποσοστό για τον μήνα Δεκέμβριο την εξαετία 2018 – 2023)

Ομάδες ηλικιών	Δεκέμβριος					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
15-24	41,3	35,0	36,6	30,9	30,4	22,3
25-74	17,4	16,3	16,0	12,0	11,2	8,3
Σύνολο	**18,7**	**17,2**	**17,0**	**12,8**	**12,2**	**9,2**

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ)

Σε κάθε περίπτωση, η μείωση του ποσοστού ανεργίας στη χώρα οφείλεται στη συνολική ενίσχυση της απασχόλησης κατά περίπου 49.000 νέες προσλήψεις το 2023 και στη μείωση του αριθμού των ανέργων κατά περίπου 41.000 άτομα το ίδιο έτος. Μάλιστα στον ιδιωτικό τομέα και για το δωδεκάμηνο του 2023, το ισοζύγιο προσλήψεων και αποχωρήσεων είναι θετικό κατά 117.000 περίπου θέσεις εργασίας και κατά 60% υψηλότερο από το αντίστοιχο θετικό ισοζύγιο των 73.000 θέσεων εργασίας του δωδεκαμήνου του 2022.

Γράφημα 7. Εξέλιξη του αριθμού του εργατικού δυναμικού και της απασχόλησης (2010 – 2022)

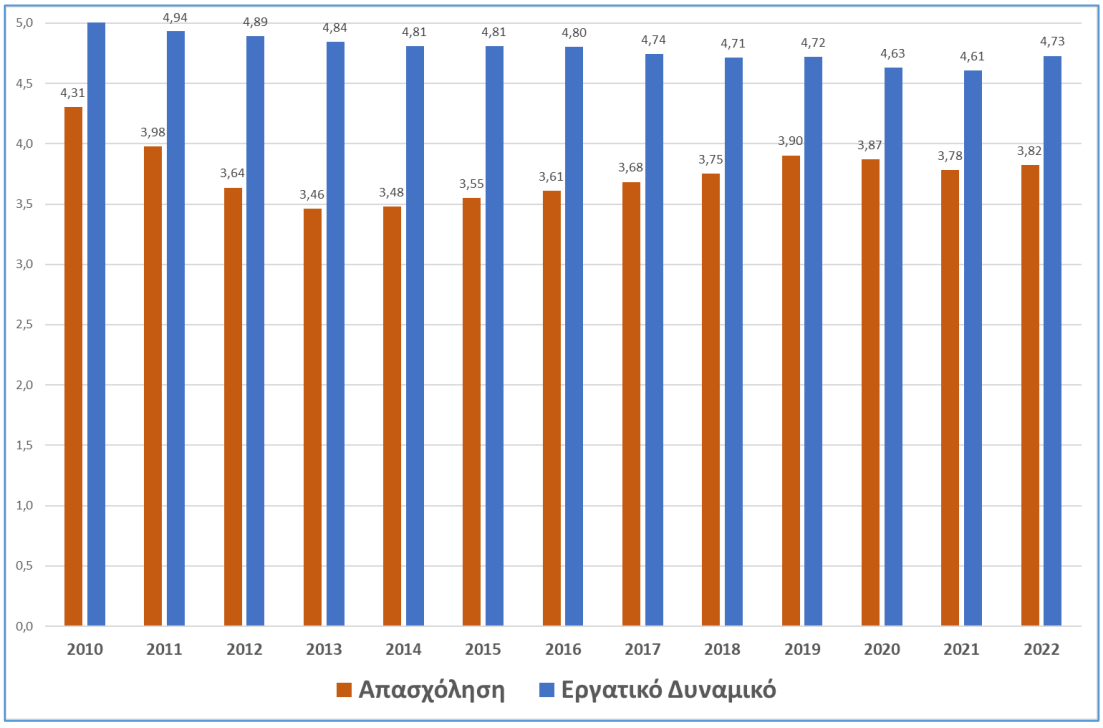

Πηγή: Eurostat, Εξέλιξη του εργατικού δυναμικού και της απασχόλησης (σε εκατ. άτομα) – Εθνικοί λογαριασμοί: περιλαμβάνει πρωτογενή τομέα, μεταποίηση, υπηρεσίες και δημόσιο τομέα. Επεξεργασία στοιχείων: ΙΝΣΒΕ

Η εξέλιξη του αριθμού του εργατικού δυναμικού της χώρας και της απασχόλησης τα τελευταία δεκατρία χρόνια αποτυπώνεται στο Γράφημα 7. Η χώρα σταδιακά ανακάμπτει όσον αφορά το σύνολο του εργατικού της δυναμικού, αλλά υπολείπεται από τον «ιστορικά» υψηλό αριθμό που σημειώθηκε το 2010 και ήταν περίπου 5 εκ. άτομα. Η μείωση αυτή ισοδυναμεί σε ποσοστό 5,4%. Για το 2022 το εργατικό δυναμικό ανέρχεται σε 4,73 εκ. άτομα, το οποίο είναι το υψηλότερο της τελευταίας πενταετίας και σε γενικές γραμμές σχεδόν σταθερό από το 2014 κ.ε.. Από την άλλη μεριά, η εξέλιξη της απασχόλησης κατά το ίδιο χρονικό διάστημα παρουσιάζει διαφορετική εικόνα. Το 2010 το εργατικό δυναμικό στη χώρα ήταν 4,31 εκ. άτομα, ενώ μετά το «ιστορικά» χαμηλό των 3,46 εκ. ατόμων το 2013 πλέον ανέρχεται στα 3,82 εκ. άτομα, μειωμένο δηλαδή το 2022 σε σχέση με το 2010 σε ποσοστό 11,4%.

Σε κάθε περίπτωση, η αρνητική επίδραση της οικονομικής κρίσης τη δεκαετία του 2010 σε συνδυασμό με την υγειονομική κρίση 2020 – 2021, ήταν φυσικό να επηρεάσουν αρνητικά την απασχόληση και το σύνολο του εργατικού δυναμικού στη χώρα. Το αποτέλεσμα αυτό προέκυψε ακριβώς από τη μείωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, φυσικό επακόλουθο της οποίας ήταν είτε η μείωση του προσωπικού των επιχειρήσεων, είτε η παύση της δραστηριότητας μιας επιχείρησης με προφανές αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας. Ο φαύλος κύκλος της μείωσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας, της αύξησης της ανεργίας, της μείωσης της κατανάλωσης και η εκ νέου μείωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, φαίνεται ότι κλείνει οριστικά με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία απασχόλησης, ανεργίας και επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Πίνακας 8. Εξέλιξη της απασχόλησης σε συγκεκριμένους τομείς δραστηριότητας (σε χιλ. άτομα)

	2013	2014	2015	2016	2017
Σύνολο της οικονομίας	**3.513,2**	**3.536,2**	**3.610,7**	**3.673,6**	**3.752,7**
Πρωτογενής Τομέας	481,0	479,9	465,7	454,5	453,4
Μεταποίηση	324,7	316,4	334,5	347,7	358,2
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο	630,5	625,6	660,8	657,9	679,2
Διαμονή & εστίαση	259,2	297,1	325,5	341,2	350,7

	2018	2019	2020	2021	2022
Σύνολο της οικονομίας	**3.828,0**	**3.911,0**	**3.875,4**	**3.928,0**	**4.140,6**
Πρωτογενής Τομέας	469,6	453,6	412,0	446,0	461,4
Μεταποίηση	357,8	377,1	371,1	390,0	412,9
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο	688,5	691,9	713,7	696,8	716,7
Διαμονή & εστίαση	361,7	381,9	343,6	324,5	376,7

Πηγή: Eurostat – Επεξεργασία στοιχείων: ΙΝΣΒΕ

Η εξέταση των στοιχείων της απασχόλησης σε συγκεκριμένους τομείς οικονομικής δραστηριότητας για τη δεκαετία 2013 – 2022 που καταγράφονται στον Πίνακα 8, αναδεικνύει τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Ο πρωτογενής τομέας ακολουθεί διαρκώς πτωτική πορεία, εμφανίζοντας σημεία ανάκαμψης της απασχόλησης τη διετία 2021 – 2022, έχοντας διέλθει τον «ιστορικά» χαμηλό αριθμό απασχολούμενων το 2020 στον οποίο καταγράφηκαν 412 χιλ. άτομα, από τον «ιστορικά» υψηλό αριθμό των 481 χιλ. ατόμων το 2013. Η ποσοστιαία αύξηση των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα μεταξύ 2020 και 2021 είναι 8,3%, ενώ η αύξηση μεταξύ του 2021 και του 2022 ανέρχεται σε ποσοστό 3,5%.
- Η μεταποίηση ακολουθεί ανοδική πορεία, αφού το «ιστορικά» χαμηλό στον αριθμό των απασχολούμενων στον συγκεκριμένο τομέα καταγράφεται το 2014. Από τότε και μετά καταγράφεται αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων, με μικρές αποκλίσεις λίγων χιλιάδων θέσεων εργασίας προς τα κάτω. Η αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων μεταξύ 2013 και 2022 είναι 27,2%, ενώ σταθερά ανοδική είναι η τάση την τριετία 2020 – 2022. Μάλιστα, η ποσοστιαία αύξηση που καταγράφεται μεταξύ 2020 και 2021 είναι 5,1%, ενώ η αντίστοιχη για τη διετία 2021 και 2022 είναι 5,9%.
- Το χονδρικό και λιανικό εμπόριο παρουσιάζει «μικτές» τάσεις στον συνολικό αριθμό ατόμων που απασχολεί. Σε απόλυτους αριθμούς μεταξύ 2013 και 2022 η αύξηση που καταγράφει συγκεκριμένος τομέας ανέρχεται σε ποσοστό 13,7%. Την τριετία 2020 – 2022 ο αριθμός των απασχολούμενων στον συγκεκριμένο τομέα από 713,7 χιλ. άτομα το 2020, μειώθηκε σε 696,8 χιλ. το 2021, για να επανέλθει το 2022 στα 716,7 χιλ. άτομα.
- Τέλος, ο τομέας της διαμονής και της εστίασης παρουσίασε ανοδική πορεία από το 2013 μέχρι και το 2019. Προφανώς η επόμενη διετία της υγειονομικής κρίσης και των lockdowns μείωσε κατακόρυφα τον αριθμό των απασχολούμενων. Συγκεκριμένα, η μείωση του αριθμού των απασχολούμενων το 2020 σε σχέση με το 2019 ήταν της τάξης του 10%. Ομοίως, η μείωση μεταξύ των ετών 2021 και 2020 ήταν 5,6%, για να επέλθει το 2022 φυσιολογική άνοδος της απασχόλησης κατά 16,1%, αντισταθμίζοντας πλήρως την απώλεια απασχόλησης της διετίας της υγειονομικής κρίσης.

Σε κάθε περίπτωση, η μείωση του ποσοστού ανεργίας το Γ’ τρίμηνο του 2023 στο 10,8% σε σχέση με το 11,6% που ήταν κατά το Γ’ τρίμηνο του 2022, επήλθε ως αποτέλεσμα της ενίσχυσης της απασχόλησης. Μάλιστα, τα στοιχεία είναι ακόμη περισσότερο ενθαρρυντικά για τη μείωση της ανεργίας, αφού το εποχικά διαρθρωμένο ποσοστό ανεργίας για τον μήνα Δεκέμβριο του 2023 ανήλθε στο 9,2% «σπάζοντας» το «ψυχολογικό όριο» του 10% το οποίο ήταν και το όριο για την απελευθέρωση των τριετιών. Επιπλέον στον ιδιωτικό τομέα και για το σύνολο του 2023 έχει καταγραφεί θετικό ισοζύγιο προσλήψεων και αποχωρήσεων κατά περίπου 117.000 θέσεις εργασίας, αυξημένο κατά 60% σε σχέση με το αντίστοιχο θετικό ισοζύγιο των 73.000 θέσεων για το δωδεκάμηνο του 2022.

Η δυναμική μείωσης της ανεργίας αποτυπώνεται και στα στοιχεία τα οποία αφορούν στην απασχόληση και στο εργατικό δυναμικό. Παρά τη δεκαετία των δυο μεγάλων κρίσεων που βίωσε η Ελληνική οικονομία, το 2022 το εργατικό της δυναμικό υπολείπεται μόλις κατά 5,4% σε σχέση με το εργατικό δυναμικό της χώρας το 2010. Κατά το ίδιο χρονικό διάστημα η εξέλιξη της απασχόλησης είναι διαφορετική, αφού το 2022 το μέγεθος της απασχόλησης εμφανίζεται μειωμένο κατά 11,4% σε σχέση με το 2010.

Επιπλέον των παραπάνω, η τομεακή μελέτη των στοιχείων της απασχόλησης καταγράφουν την αξιοσημείωτη ανθεκτικότητα της μεταποίησης στις δυο απανωτές κρίσεις. Αυτό μετουσιώνεται σε συνεχή ανοδική πορεία των απασχολούμενων στη μεταποίηση η οποία ανέρχεται σε 27,2% μεταξύ των ετών 2013 και 2022.

Επιπλέον των ανωτέρω, οι δύο δείκτες οποίοι αποτυπώνουν την επίδραση της αγοράς εργασίας στην κοινωνική συνοχή, είναι ο «δείκτης εξάρτησης» και ο «δείκτης γήρανσης», η εξέλιξη των οποίων την επταετία 2015 – 2021 καταγράφεται στον Πίνακα 9.

Πίνακας 9. Εξέλιξη των δεικτών «εξάρτησης» και «γήρανσης» (2015 – 2021)

Δείκτες	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Δείκτης Εξάρτησης *Η αναλογία του μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού ηλικίας από 0 - 14 ετών και 65 ετών και άνω, προς τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό ηλικίας από 15 - 64 ετών*	**55,2**	**55,9**	**56,5**	**56,9**	**57,3**	**57,7**	**57,5**
Δείκτης Γήρανσης *Η αναλογία του πληθυσμού ηλικίας 65 ετών και άνω προς τον ηλικιακά νεότερο, δηλαδή αυτόν με ηλικία 0 - 14 ετών*	**145,5**	**148,3**	**150,3**	**152,5**	**155,0**	**157,8**	**166,8**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Δημογραφικοί Δείκτες 2015 – 2021, Επεξεργασία: ΙΝΣΒΕ

- Ο «δείκτης εξάρτησης» την επταετία 2015 – 2021 έχει αυξηθεί κατά 2,3 μονάδες, γεγονός που σηματοδοτεί μείωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας τη συγκεκριμένη επταετία. Βεβαίως, ο «δείκτης εξάρτησης» αναδεικνύει μέσω των τιμών του το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας στο μέρος της συνεισφοράς στον δείκτη του πληθυσμού 0 – 14 ετών (μείωση) και του πληθυσμού 65 ετών και άνω. (αύξηση)
- Ο «δείκτης γήρανσης» επιβεβαιώνει ακριβώς την επισήμανση του αμέσως προηγούμενου σημείου, αφού η διαρκής αύξησή του συνεπάγεται την αύξηση του πληθυσμού 65 ετών και άνω σε σχέση με τη νεότερη ηλικιακά ομάδα από 0 έως 14 ετών. Αποτελεί ανησυχητικό παράγοντα για την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς εργασίας το γεγονός ότι ο «δείκτης γήρανσης» έχει αυξηθεί από το 2015 έως το 2021 κατά 21,3 μονάδες, γεγονός που αποτελεί μέρος της ερμηνείας του φαινομένου της έλλειψης εργατικού δυναμικού και μεσαίων στελεχών, ειδικά για τη βιομηχανία, τον τουρισμό και το εμπόριο.

Μετά τα ανωτέρω υπογραμμίζουμε ότι ο καθορισμός του ύψους του κατώτατου μισθού θα πρέπει να ειδωθεί υπό το πρίσμα της έκθεσης του ΟΟΣΑ του Δεκεμβρίου του 2022 με τίτλο: «Minimum wage in time of rising inflation», στην οποία επισημαίνεται ότι τα μέτρα ενίσχυσης των χαμηλότερων εισοδηματικών στρωμάτων μέσω επιδοματικής πολιτικής ως «συμπλήρωμα» του κατώτατου μισθού, ιδιαίτερα σε περιόδους αυξημένων επιπέδων τόσο πληθωρισμού όσο και ρυθμών πληθωρισμού, κρίνεται ως αναποτελεσματική.

Με βάση ακριβώς την ανωτέρω επισήμανση, ο ΣΒΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο ύψος της αύξησης και να υπάρξει ολοκληρωμένος σχεδιασμός με βάση το ύψος

αυτό. Κατά τον ΣΒΕ θα πρέπει να υπάρξει υπολογισμός των επιπτώσεων της αύξησης σε όλα τα μισθολογικά κλιμάκια, καθώς και στις επιβαρύνσεις των επιχειρήσεων είτε σε σχέση με τις εισφορές ασφάλισης, είτε σε σχέση με τη φορολόγηση. Ας μην παραβλέπουμε το γεγονός ότι η αύξηση του κατώτατου μισθού επηρεάζει προς τα πάνω σειρά από επιδόματα που καταβάλλονται από τη ΔΥΠΑ, και συγκεκριμένα:

- Επίδομα ανεργίας
- Ειδική παροχή μητρότητας
- Επίδομα γονικής αδείας
- Βοήθημα λήξης ανεργίας
- Βοήθημα τρίμηνης παραμονής στα μητρώα ανέργων
- Επίδομα αποφυλακισμένων
- Επίσχεσης εργασίας
- Αφερεγγυότητας εργοδότη
- Εποχικό οικοδόμων
- Εποχικό σμυριδεργατών
- Εποχικό για καλλιτέχνες, θέατρα, τουρισμό
- Βοήθημα μη μισθωτών
- Άλλα εποχικά επιδόματα: δασεργατών – ρητινοσυλλεκτών, καπνεργατών, αγγειοπλαστών – κεραμοποιών – πλινθοποιών και μισθωτών ναυπηγικής ζώνης
- Επίδομα εργασίας
- Αποζημίωση Μαθητών ΕΠΑ.Σ.
- Επίδομα πρακτικής άσκησης (ΙΕΚ ΔΥΠΑ)
- Απόκτηση εργασιακής εμπειρίας
- Προγράμματα κοινωφελούς χαρακτήρα
- Προγράμματα απασχόλησης
- Για εργαζόμενους φοιτητές που συμμετέχουν σε εξετάσεις

Τέλος, για το 2024 ο ΣΒΕ θεωρεί ότι η δυναμική που έχει αποκτήσει η Ελληνική οικονομία είναι δυνατόν να συμβάλλει στην περαιτέρω τόνωση της απασχόλησης στη χώρα. Κατά τον ΣΒΕ η περαιτέρω ενίσχυση της απασχόλησης θα επέλθει από:

1. Την πορεία υλοποίησης των επενδύσεων στη χώρα και ειδικά των παραγωγικών επενδύσεων,
2. Της παραγωγής και διάθεσης στην παγκόσμια αγορά διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων,
3. Τη διεύρυνση του ποσοστού απασχόλησης γυναικών στην αγορά εργασίας,
4. Τη σταδιακή αλλαγή του παραγωγικού υποδείγματος της Ελληνικής οικονομίας,
5. Την όσο το δυνατόν καλύτερη αξιοποίηση των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης,
6. Την ενεργοποίηση του νέου ΕΣΠΑ 2021 - 2027
7. Τη βελτίωση των υποδομών, και,
8. Τη μείωση του τεχνολογικού χάσματος σε όλους τους τομείς της οικονομίας.

Οι θετικοί αυτοί παράγοντες αναμένεται να δράσουν ως «αντίβαρα» στο συνεχιζόμενο υψηλό κόστος του χρήματος για νοικοκυριά και επιχειρήσεις, από το υψηλό κόστος ενέργειας που επιβαρύνει το λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων και τις τιμές των

προϊόντων, τη συνεχιζόμενη αναταραχή στις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού που αυξάνει τις τιμές των προϊόντων και τον επίμονα υψηλό πληθωρισμό. Οι παράγοντες αυτοί αναμένεται να δράσουν ενισχυτικά στη ζήτηση από την πλευρά των επιχειρήσεων για ανθρώπινο δυναμικό, με το πρόβλημα όμως της έλλειψης ατόμων και δεξιοτήτων για τομείς της οικονομίας όπως η βιομηχανία, να παραμένει πολύ σημαντικό.

4. Μισθοί και Παραγωγικότητα

Μετά τη λήξη της υγειονομικής κρίσης η αιφνίδια ενεργειακή κρίση που ακολούθησε την τριετία 2021 – 2023 προκάλεσε υψηλό πληθωρισμό σε όλες της χώρες της Ευρώπης. Σύμφωνα με τα μέχρι σήμερα δεδομένα το «κύμα» του υψηλού πληθωρισμού έχει μάλλον παρέλθει, αλλά έχει αφήσει τις τιμές πολλών προϊόντων και υπηρεσιών σε πολύ υψηλά επίπεδα σε σχέση με την περίοδο πριν την έναρξη των πληθωριστικών πιέσεων. Τόσο η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και οι Κυβερνήσεις των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) υποστήριξαν την ενεργειακή ασφάλεια, αλλά παράλληλα εμφανίσθηκε το φαινόμενο του πληθωρισμού, ομολογουμένως μετά από πολλά χρόνια χαμηλών επιπέδων σε τιμές μάλιστα κάτω του 2%.

Τα αυξημένα επίπεδα πληθωρισμού του τελευταίου έτους έχουν δημιουργήσει την ανάγκη για την αύξηση μισθών και ημερομισθίων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λόγω αύξησης του κόστους διαβίωσης, φαινόμενο το οποίο εμφανίζεται ιδιαίτερα οξυμένο τόσο στον τομέα των «τροφίμων» όσο και στον τομέα της «ενέργειας.» Είναι πρόδηλο ότι η αύξηση του κόστους διαβίωσης επηρεάζει ιδιαίτερα τα άτομα τα οποία λαμβάνουν είτε τον κατώτερο μισθό, είτε γενικά είναι ή θεωρούνται χαμηλόμισθοι. Ιδιαίτερα στην τρέχουσα συγκυρία, με τον πληθωρισμό να διαμορφώνεται σε επίπεδα τα οποία είναι πρωτόγνωρα μετά από πολλές δεκαετίες για πολλές χώρες, ο κατώτατος μισθός αναδεικνύεται σε εργαλείο πολιτικής για τη διατήρηση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης για πολλές χιλιάδες χαμηλόμισθων εργαζομένων. Έτσι, η σταδιακή αύξηση του κατώτατου μισθού που συνέβη στη χώρα μας

κατά τα τελευταία έτη ήταν αναγκαία, καθώς η αρνητική επίδραση των διαδοχικών κρίσεων στην οικονομία, είχε επιφέρει σημαντική συρρίκνωση του κατώτατου επιπέδου αμοιβών.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ILO τα οποία αποτυπώνονται στον Πίνακα 9, οι μέσες μηνιαίες αποδοχές των εργαζομένων για το σύνολο της οικονομίας αυξήθηκαν από το 2015 έως το 2022 κατά 215,5% σε σχέση με το ύψος του κατώτατου μισθού, ενώ οι μέσες μηνιαίες αποδοχές των εργαζομένων στη βιομηχανία κατά 224% και πάλι συγκρινόμενες με το ύψος του κατώτατου μισθού τη συγκεκριμένη χρονιά. (Πίνακας 10)

Πίνακας 10. Εξέλιξη του ύψους του κατώτατου μισθού, των μέσων μηνιαίων αποδοχών στο σύνολο της οικονομίας και για τη βιομηχανία (2015 – 2023)

ΕΤΟΣ	Ακαθάριστος μηνιαίος κατώτατος μισθός	Μέσες μεικτές μηνιαίες αποδοχές εργαζομένων (για το σύνολο της οικονομίας)	Μέσες μεικτές μηνιαίες αποδοχές εργαζομένων (στη βιομηχανία)
2015	683,76	865,00	846,99
2016	683,76	873,34	839,53
2017	683,76	877,02	846,16
2018	683,76	886,05	862,83
2019	758,33	885,52	858,53
2020	758,33	905,56	860,49
2021	758,33	1.933,51*	1.970,29*
2022	831,83	1.863,91*	1.896,92*
2023	910,00	Μ/Δ	Μ/Δ

Πηγή: ILO, Επεξεργασία στοιχείων: ΙΝΣΒΕ. *Από το έτος 2021 κ.ε., ως βάση αναφοράς χρησιμοποιούνται τα στοιχεία της

Λόγω ακριβώς των διαδοχικών κρίσεων και με δεδομένους τους κανόνες αυστηρής δημοσιονομικής πειθαρχίας σε περιβάλλον χαμηλού πληθωρισμού, η σταδιακή αύξηση του κατώτατου μισθού χρησιμοποιήθηκε από τις Κυβερνήσεις για την ενίσχυση των χαμηλότερων εισοδηματικά στρωμάτων. Επιπλέον, η ενίσχυση των εργαζομένων με τον κατώτατο μισθό συμπληρώθηκε και από άμεσες και έμμεσες παροχές των Κυβερνήσεων προς αυτούς, ούτως ώστε να ενισχυθεί περαιτέρω το εισόδημά τους. Με βάση στοιχεία του ΟΟΣΑ για το 2022, ενώ ο κατώτατος μισθός διαμορφωνόταν στο 55% περίπου του μέσου μισθού, το σχετικό καθαρό εισόδημα του νοικοκυριού που αμειβόταν με τον κατώτατο μισθό διαμορφωνόταν στο 60% περίπου του αντίστοιχου μέσου μεγέθους.

Ως γνωστόν, η αύξηση των κατώτατων αμοιβών θα συμπαρασύρει εκτός από τα 19 τουλάχιστον επιδόματα που χορηγεί η ΔΥΠΑ και ολόκληρη την κλίμακα αμοιβών στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας. Τα στοιχεία από το Πληροφοριακό Σύστημα «ΕΡΓΑΝΗ» που ακολουθούν αποτυπώνουν την κατηγοριοποίηση του αριθμού των εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα που λαμβάνουν από 500€ και άνω, άρα την κλίμακα αμοιβών στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας. (Πίνακας 10)

Συγκεκριμένα, από τα πλέον πρόσφατα (2023) στοιχεία του Πληροφοριακού Συστήματος «ΕΡΓΑΝΗ» του Υπουργείου Εργασίας, σε σύνολο 2.296.845 εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα, οι 903.184 ή 39,32% του συνόλου λαμβάνουν έως 900 ευρώ. Αναλυτικότερα:

- 284.134 μισθωτοί απασχολούνται με αμοιβές κάτω των 500 ευρώ τον μήνα. Είναι εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης, που έχουν ως βάση για την αμοιβή τους τον κατώτατο μισθό και συνεπώς θα επηρεασθούν από την οποιαδήποτε αύξηση.
- 77.145 μισθωτοί απασχολούνται με αμοιβές 501-600 ευρώ τον μήνα. Είναι εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης.
- 54.505 μισθωτοί απασχολούνται με αμοιβές 601-700 ευρώ τον μήνα. Επίσης πρόκειται για εργαζόμενους μερικής απασχόλησης.
- 293.928 μισθωτοί απασχολούνται με αμοιβές 701-800 ευρώ τον μήνα. Πρόκειται κυρίως για εργαζόμενους πλήρους απασχόλησης που έχουν ως βάση για την αμοιβή τους τον κατώτατο μισθό. Αύξηση του κατώτατου μισθού θα επηρεάσει θετικά τον συγκεκριμένο αριθμό εργαζομένων.

Σύμφωνα και πάλι από τα στοιχεία του Πληροφοριακού Συστήματος «ΕΡΓΑΝΗ» περισσότερα από 800 ευρώ λαμβάνει ο ακόλουθος αριθμός εργαζομένων:

- 193.472 εργαζόμενοι λαμβάνουν μισθό 800-900 ευρώ.
- 329.847 εργαζόμενοι λαμβάνουν μισθό 900-1.000 ευρώ.
- 373.163 εργαζόμενοι λαμβάνουν μισθό 1.000-1.200 ευρώ.
- 257.574 εργαζόμενοι λαμβάνουν μισθό 1.200-1.500 ευρώ.
- 208.623 εργαζόμενοι λαμβάνουν μισθό 1.500-2.000 ευρώ.
- 92.565 εργαζόμενοι λαμβάνουν μισθό 2.000-2.500 ευρώ.
- 48.401 εργαζόμενοι λαμβάνουν μισθό 2.500-3.000 ευρώ.
- 83.488 εργαζόμενοι λαμβάνουν μισθό άνω των 3.000 ευρώ.

Πίνακας 11. Αριθμός εργαζομένων ανά εύρος μηνιαίων αποδοχών

ΕΥΡΟΣ ΜΗΝΙΑΙΟΥ ΜΙΣΘΟΥ (ΣΕ €)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ 2023	ΠΟΣΟΣΤΟ % (στο σύνολο των εργαζομένων)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ 2022	ΠΟΣΟΣΤΟ % (στο σύνολο των εργαζομένων)	ΔΙΑΦΟΡΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
<500	284.134	12,37	336.400	14,95	-52.266	-15,54
501-600	77.145	3,36	71.068	3,16	6.077	8,55
601-700	54.505	2,37	55.382	2,46	-877	-1,58
701-800	293.928	12,80	376.542	16,74	-82.614	-21,94
801-900	193.472	8,42	274.468	12,20	-80.996	-29,51
901-1.000	329.847	14,36	247.272	10,99	82.575	33,39
1.001-1.200	373.163	16,25	279.887	12,44	93.276	33,33
1.201-1.500	257.574	11,21	230.253	10,24	27.321	11,87
1.501-2.000	208.623	9,08	180.945	8,04	27.678	15,30
2.001-2.500	92.565	4,03	82.164	3,65	10.401	12,66
2.501-3.000	48.401	2,11	43.207	1,92	5.194	12,02
>3.000	83.488	3,63	72.011	3,20	11.477	15,94
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	2.296.845	100,00	2.249.599	100,00	47.246	2,10

Πηγή: Πληροφοριακό Σύστημα «ΕΡΓΑΝΗ», Ειδικό Τεύχος 2023

Επιπλέον των ανωτέρω, και στο πλαίσιο της αξιολόγησης του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας την επίδραση που εκτιμάται ότι θα έχει η αύξηση του κατώτατου μισθού σε κάθε τομέα οικονομικής δραστηριότητας. Προφανώς η επίδραση της πιθανής αύξησης του κατώτατου μισθού θα είναι διαφορετική σε κάθε τομέα, κι αυτό γιατί για παράδειγμα τομείς εντάσεως εργασίας εμφανίζουν υψηλότερη αναλογία απασχολούμενων με αμοιβές κοντά στον κατώτατο μισθό, ενώ τομείς εντάσεως τεχνολογίας χαρακτηρίζονται από αυξημένα επίπεδα αμοιβών. Στο πλαίσιο αυτό, η βιομηχανία αποτελεί τον κατεξοχήν κλάδο εντάσεως εργασίας.

Εστιάζοντας στον μεταποιητικό τομέα και χρησιμοποιώντας την αναλογία του κατώτατου προς τον μέσο μισθό (δείκτης Kaitz), μπορούμε να εντοπίσουμε τους κλάδους τους οποίους αναμένεται να επιβαρύνει περισσότερο η αύξηση του κατώτατου μισθού. Οι κλάδοι αυτοί είναι, κατά βάση, κλάδοι εντάσεως εργασίας και συγκεκριμένα:

- η κατασκευή επίπλων,
- η βιομηχανία ξύλου, και,
- η κατεργασία δέρματος,

που διαμορφώνουν αναλογία του κατώτατου προς τον μέσο μισθό 82,4%, 82,1% και 80,9% αντίστοιχα. (Γράφημα 8)

Γράφημα 8. Αναλογία κατώτατου προς τον μέσο μισθό ανά κλάδο της μεταποίησης (2022)

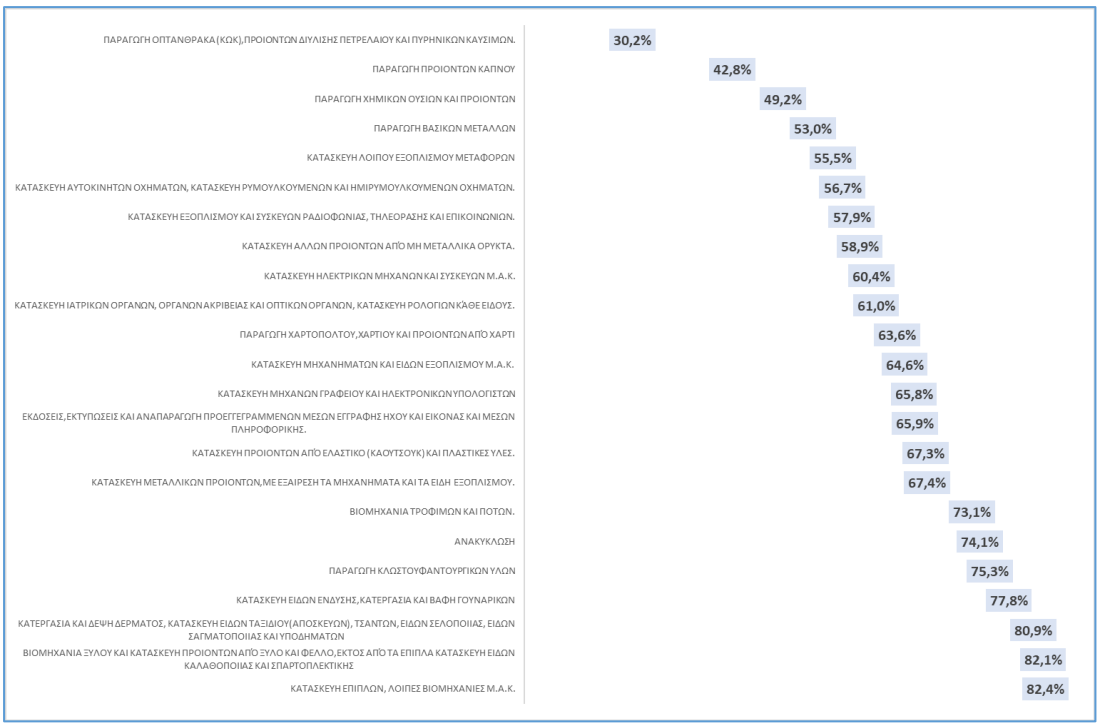

Πηγή: ΕΦΚΑ, Επεξεργασία στοιχείων: ΙΝΣΒΕ

Παράλληλα, η αύξηση του επιπέδου του κατώτατου μισθού αναμένεται να ωθήσει τις επιχειρήσεις να προσαρμοστούν στο αυξημένο αυτό κόστος μέσω τριών «καναλιών»:

- αύξησης των τιμών,

- περιορισμού του μη-μισθολογικού κόστους και
- αύξησης της παραγωγικότητας.

Δεδομένου ότι υφίσταται σημαντική σχέση μεταξύ των κατώτατων και μέσων αμοιβών, αναμένεται σ' αυτούς τους κλάδους να ασκηθεί ιδιαίτερα σημαντική αύξηση του λειτουργικού τους κόστους, η οποία προστίθεται στο αυξημένο κόστος ενέργειας και στις αυξημένες τιμές εισαγόμενων α' υλών. Η επίδραση του αυξημένου κόστους παραγωγής οδήγησε στην αύξηση των τιμών στη βιομηχανία, όπως αντανακλάται στην εξέλιξη του Γενικού Δείκτη Τιμών Παραγωγού στη Βιομηχανία. (Γράφημα 9) Κατά το 2023, ο Γενικός Δείκτης Τιμών Παραγωγού στη Βιομηχανία σε σύγκριση με τον μέσο Δείκτη του προηγούμενου δωδεκαμήνου (2022), παρουσίασε μεν μείωση κατά 7% αλλά διατηρείται σε πολύ υψηλά επίπεδα αυξημένος κατά 37,5% σε σχέση με το 2015 και κατά 25,5% σε σχέση με το 2021.

Γράφημα 9. Εξέλιξη του Μέσου Ετήσιου Γενικού Δείκτη Τιμών Παραγωγού στη Βιομηχανία (2015-2023)

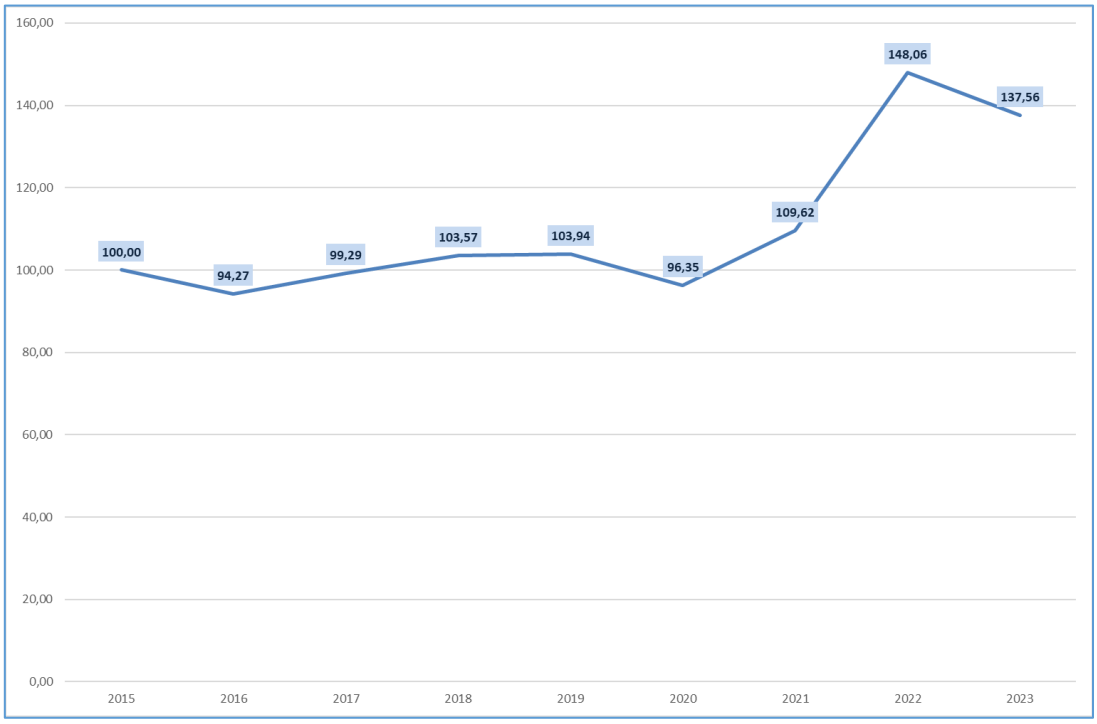

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων: ΙΝΣΒΕ

Στη μείωση του δείκτη συνέβαλαν οι μεταβολές των δεικτών των ακόλουθων κλάδων: (Πίνακας 12)

Πίνακας 12. Εξέλιξη του Μέσου Ετήσιου Γενικού Δείκτη Τιμών Παραγωγού στη Βιομηχανία (2015-2023)

Κλάδος	Μεταβολή (%)
Άνθρακας και Λιγνίτης	-27,1%
Προϊόντα οπτάνθρακα και προϊόντα διύλισης πετρελαίου	-20,7%
Ηλεκτρικό ρεύμα, φυσικό αέριο, ατμός και κλιματισμός	-10,0%
Ηλεκτρικός εξοπλισμός	-2,1%
Μεταλλεύματα	-1,4%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων: ΙΝΣΒΕ

Προκειμένου να συγκρατηθεί η περαιτέρω αύξηση των τιμών στη βιομηχανία, γεγονός που «διαβρώνει» τη διεθνή ανταγωνιστικότητα των ελληνικών μεταποιητικών επιχειρήσεων, η αύξηση του επιπέδου του κατώτατου μισθού πρέπει να συνδυαστεί με μέτρα που θα οδηγήσουν σε μείωση του μη-μισθολογικού κόστους, τα οποία παράλληλα θα αυξήσουν την αποτελεσματικότητα του αυξημένου επιπέδου του κατώτατου μισθού σε όρους εισοδήματος, αλλά και θα περιορίσουν τις όποιες αρνητικές συνέπειες που αναμένεται να υπάρξουν βραχυπρόθεσμα στην απασχόληση. Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία (2022) η μεταποίηση εμφανίζει υψηλό ποσοστό μη μισθολογικού κόστους (22%) γεγονός που επιβαρύνει σαφώς το κόστος λειτουργίας της και μειώνει την ανταγωνιστικότητά της. (Γράφημα 10)

Γράφημα 10. % του μη μισθολογικού κόστους, σε συγκεκριμένους τομείς και κλάδους της οικονομίας (2022)

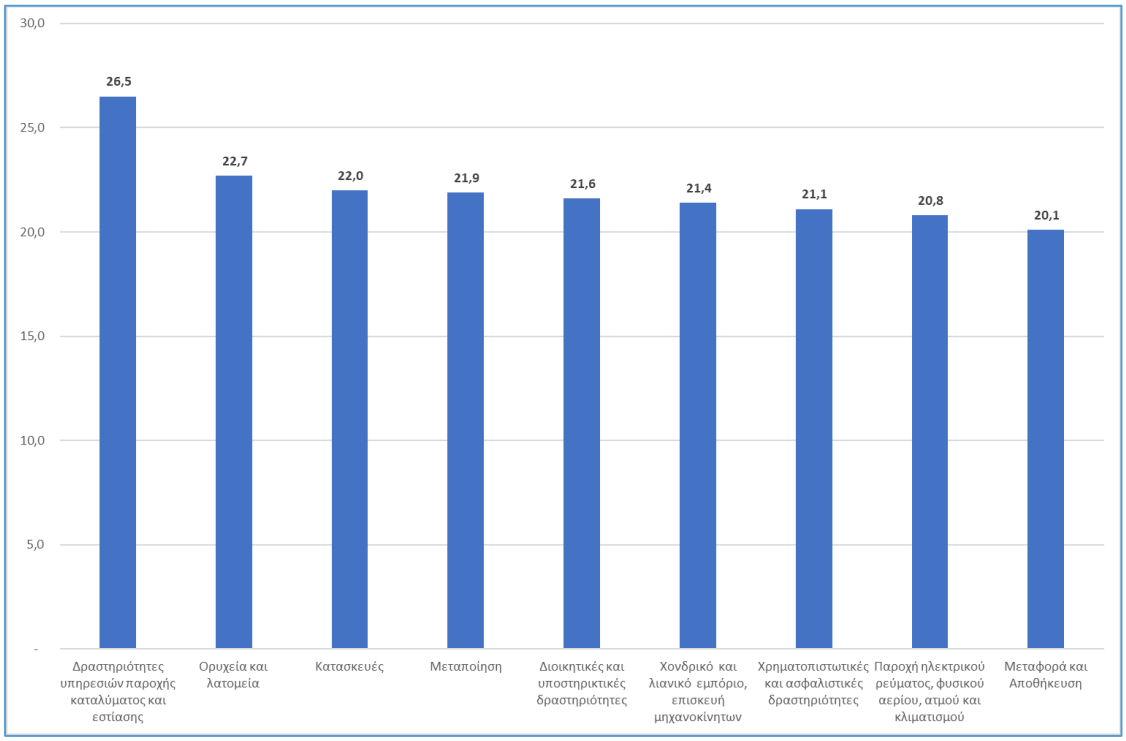

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων: ΙΝΣΒΕ

Σημαντικός παράγοντας ο οποίος θα πρέπει να προσμετρηθεί στο πλαίσιο της μελέτης για την αξιολόγηση του ύψους του κατώτατου μισθού είναι η παραγωγικότητα της Ελληνικής οικονομίας. Πιθανή αύξηση του κατώτατου μισθού μπορεί να «απορροφηθεί» από τις επιχειρήσεις, μόνον με την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας.

Η εξέλιξη της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας ανά ώρα εργασίας και ανά εργαζόμενο σε σταθερές τιμές, για το σύνολο της οικονομίας και τους τρεις επιμέρους τομείς οικονομικής δραστηριότητας, αποτυπώνεται στο Γράφημα 11 που ακολουθεί.

Γράφημα 11. Εξέλιξη της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας ανά ώρα εργασίας και ανά εργαζόμενο σε σταθερές τιμές, για το σύνολο της οικονομίας και τους τρεις επιμέρους τομείς οικονομικής δραστηριότητας

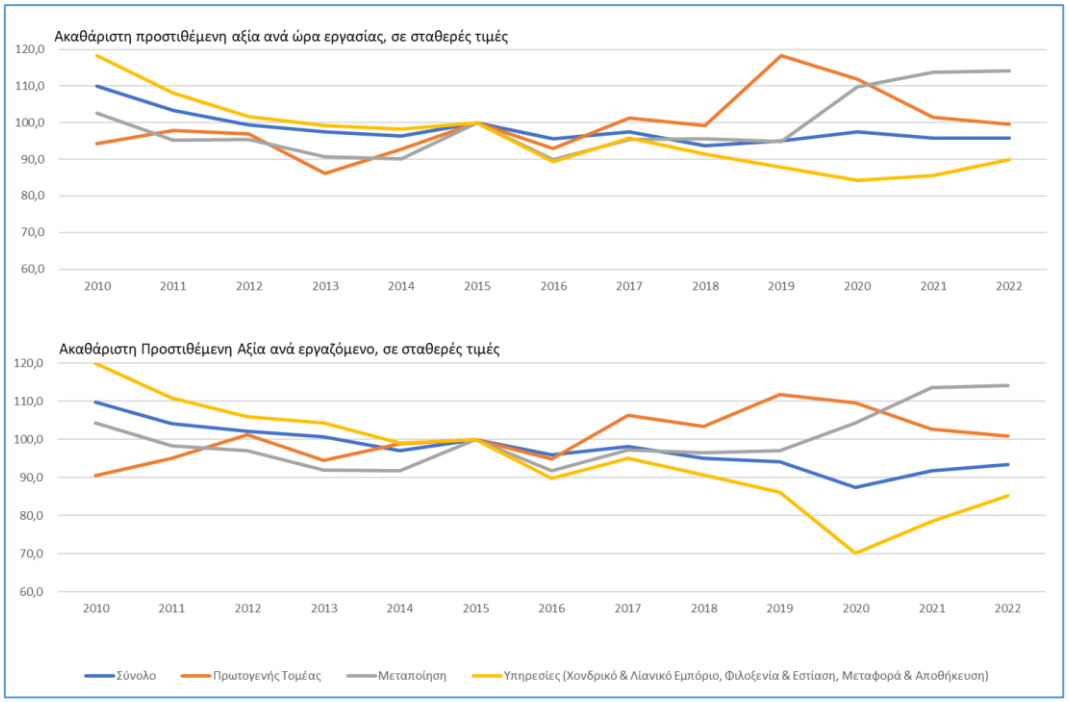

Πηγή: ΟΟΣΑ, Επεξεργασία στοιχείων: ΙΝΣΒΕ

Τα πλέον πρόσφατα στοιχεία του ΟΟΣΑ δείχνουν ότι για την περίπτωση του τομέα της μεταποίησης, εμφανίζεται στασιμότητα στην παραγωγικότητα κατά το 2022, τόσο σε όρους ακαθάριστης αξίας παραγωγής ανά ώρα απασχόλησης, όσο και σε όρους ακαθάριστης αξίας παραγωγής ανά απασχολούμενο. (Πίνακες 13 & 14)

Πίνακας 13. Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά εργαζόμενο (2010-2022)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΣΥΝΟΛΟ	109,8	104,2	102,1	100,6	97,0	100,0	95,9
Πρωτογενής Τομέας	90,5	95,0	101,2	94,6	98,9	100,0	94,8
Μεταποίηση	104,3	98,3	97,0	91,9	91,8	100,0	91,7
Υπηρεσίες	119,9	110,9	105,9	104,3	99,0	100,0	89,8

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ΣΥΝΟΛΟ	98,1	95,0	94,2	87,3	91,7	93,4
Πρωτογενής Τομέας	106,4	103,4	111,7	109,6	102,6	100,8
Μεταποίηση	97,3	96,5	97,0	104,4	113,6	114,1
Υπηρεσίες	95,0	90,7	86,2	70,1	78,4	85,2

Πηγή: ΟΟΣΑ, Επεξεργασία στοιχείων: ΙΝΣΒΕ

Συγκεκριμένα: α) η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά εργαζόμενο στη μεταποίηση ανήλθε στο 113,6 το 2021, με τον συγκεκριμένο δείκτης να διαμορφώνεται κατά το 2022 σε 114,1, δηλαδή είναι αυξημένος μόνον κατά 1%. (Πίνακας 13) Η ίδια εικόνα παρουσιάζεται και στα στοιχεία της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας ανά ώρα εργασίας στη μεταποίηση: από 113,7 το 2021, ο δείκτης αυτός το 2021 διαμορφώνεται σε 114,2, δηλαδή και πάλι η αύξηση είναι της τάξεως του 1%. (πρακτικά ο δείκτης είναι αμετάβλητος)

Ο πρωτογενής τομέας μειώνει τη δημιουργία ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας ανά εργαζόμενο τη διετία 2021 – 2022 κατά 1,75% και τη δημιουργία ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας ανά ώρα εργασίας κατά 1,97%. Η μεγαλύτερη αύξηση παραγωγικότητας παρατηρείται στον τομέα των υπηρεσιών, όπου για την εξεταζόμενη διετία και για την ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά εργαζόμενο η αύξηση είναι 8,7%, ενώ για τη δημιουργία ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας ανά ώρα εργασίας στις υπηρεσίες η αύξηση ανήλθε σε ποσοστό 5%.

Πίνακας 14. Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά ώρα εργασίας (2010-2022)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΣΥΝΟΛΟ	110,0	103,3	99,3	97,5	96,3	100,0	95,5
Πρωτογενής Τομέας	94,2	97,9	97,0	86,1	92,8	100,0	93,0
Μεταποίηση	102,5	95,2	95,4	90,6	90,1	100,0	90,0
Υπηρεσίες	118,3	108,1	101,7	99,2	98,3	100,0	89,4

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ΣΥΝΟΛΟ	97,5	93,7	95,0	97,6	95,7	95,8
Πρωτογενής Τομέας	101,3	99,2	118,3	111,9	101,5	99,5
Μεταποίηση	95,3	95,6	94,8	109,8	113,7	114,2
Υπηρεσίες	95,7	91,5	87,9	84,2	85,6	89,9

Πηγή: ΟΟΣΑ, Επεξεργασία στοιχείων: ΙΝΣΒΕ

Επιπλέον των ανωτέρω, η μελέτη των στοιχείων που αφορούν στη σύνθεση του συνολικού ωριαίου κόστους απασχόλησης ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας για το 2022, δείχνει πράγματι ότι η μεταποίηση είναι τομέας έντασης εργασίας, γι' αυτό και έχει χαμηλότερο ωριαίο κόστος απασχόλησης (15€) αρκετά χαμηλότερο από άλλους τομείς της οικονομίας όπως είναι οι χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες (27,5€) οι υπηρεσίες μεταφορών και αποθήκευσης (20,3€) και οι υπηρεσίες εκπαίδευσης (16€) (Γράφημα 12)

Γράφημα 12. Σύνθεση του συνολικού ωριαίου κόστους απασχόλησης ανά τομέα δραστηριότητας για το 2022 (σε €)

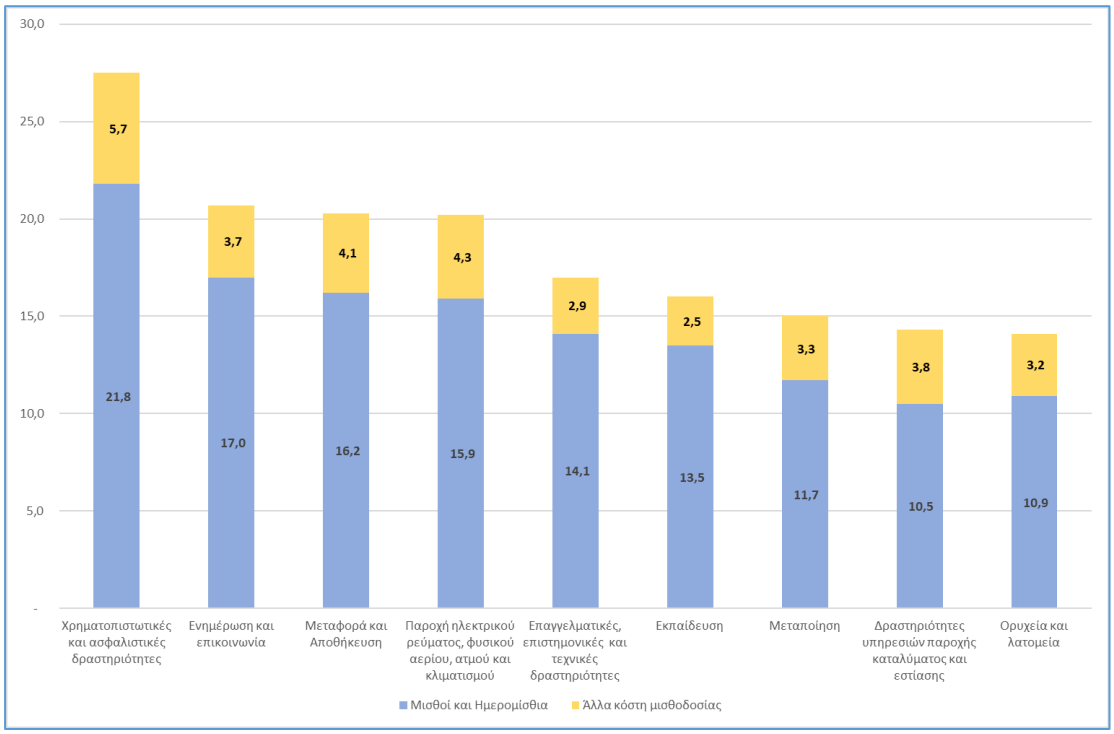

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων: ΙΝΣΒΕ

Σε κάθε περίπτωση, και παρά το γεγονός ότι η αύξηση του επιπέδου του κατώτατου μισθού εκτιμάται έχει θετική επίδραση στην παραγωγικότητα (ILO, Minimum wage policy guide), ωστόσο αυτό μπορεί να ωθήσει επιχειρήσεις χαμηλότερης παραγωγικότητας εκτός αγοράς. Ιδιαίτερα σε ένα διεθνές περιβάλλον με έντονες ανταγωνιστικές πιέσεις, η επιβάρυνση σε μικρές και μικρομεσαίες μεταποιητικές μονάδες της περιφέρειας θα πρέπει να εξισορροπηθεί με μέτρα υποστήριξης των επιχειρήσεων, ειδικά σε όρους ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού και προσαρμογής των ίδιων των επιχειρήσεων, αλλά και των προσόντων και των δεξιοτήτων των εργαζομένων, στην πράσινη και στην ψηφιακή οικονομία.

5. Παραγωγικό υπόδειγμα και αγορά εργασίας

Ο δημόσιος διάλογος για την αλλαγή του παραγωγικού υποδείγματος της Ελληνικής οικονομίας έχει ενταθεί από την έναρξη της κρίσης χρέους της Ελληνικής οικονομίας το 2010 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Ο ΣΒΕ μέσα από τη δημοσιοποίηση των σχετικών θέσεων και προτάσεων υποστηρίζει ότι η αλλαγή του παραγωγικού υποδείγματος θα πρέπει να στηριχθεί στην ενίσχυση της βιομηχανίας. Συγκεκριμένα, ο Σύνδεσμος Βιομηχανιών Ελλάδος θεωρεί ότι θα πρέπει μέσω της εξειδίκευσης της Εθνικής Βιομηχανικής Στρατηγικής να αυξηθεί η συνεισφορά της βιομηχανίας στον σχηματισμό του ΑΕΠ της χώρας. Προς αυτή την κατεύθυνση αποτελεί εξαιρετικά ενθαρρυντικό στοιχείο ότι κατά τη διάρκεια των προγραμματικών δηλώσεων της παρούσας Κυβέρνησης ο αρμόδιος για τη βιομηχανία Υπουργός Ανάπτυξης έθεσε ως στόχο τη συνεισφορά της βιομηχανίας σε ποσοστό 15% στον σχηματισμό του ΑΕΠ της χώρας μέχρι το 2030.

Στο πλαίσιο αυτό, η μελέτη των πλέον πρόσφατων απολογιστικών στοιχείων για την Ελληνική οικονομία καθώς και οι προβλέψεις για την εξέλιξή τους την επόμενη χρονιά, δείχνουν ότι οι κρίσεις τις οποίες βίωσε η Ελληνική οικονομία για περισσότερα από μια δεκαετία: κρίση χρέους, πανδημία, ενεργειακή κρίση, γεωπολιτικές αναταράξεις και αυξημένος πληθωρισμός, επηρέασαν σαφώς την πορεία της. Όμως, την τελευταία τετραετία έχουν τεθεί

οι βάσεις για την έναρξη ενός ισχυρού κύκλου ανάκαμψης, για την επαναφορά της Ελληνικής οικονομίας στην κανονικότητα και στα προ κρίσης επίπεδα ανάπτυξης.

Όπως έχει ήδη επισημανθεί και προηγουμένως, η συνέχιση της ανάκαμψης της Ελληνικής οικονομίας μπορεί να επιτευχθεί μέσω της εκπλήρωσης δυο προϋποθέσεων: α) με την υλοποίηση κάθε είδους επενδύσεων, και κατά τον ΣΒΕ παραγωγικών επενδύσεων που θα υλοποιηθούν κατά προτεραιότητα, οι οποίες δημιουργούν αφενός μόνιμες και καλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας και αφετέρου γίνονται φορείς υιοθέτησης ή/και ανάπτυξης νέων τεχνολογιών και β) με την ενίσχυση της διεθνοποίησης και εξωστρέφειας του εγχώριου παραγωγικού συστήματος. Ειδικά για το σημείο (β) ικανή και αναγκαία συνθήκη αποτελεί η παραγωγή διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων. Επίσης, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι οι προβλέψεις για το παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον και τις ισχυρές οικονομίες του πλανήτη οι οποίες έχουν δημοσιευθεί μέχρι σήμερα, κάνουν λόγο για μικρότερη μεγέθυνση των οικονομιών αυτών σε σχέση με την Ελλάδα, οπότε τους επόμενους μήνες είναι φυσιολογικό να δεχθεί πίεση το εμπορικό ισοζύγιο της χώρας.

Ως εκ των παραπάνω, αποτελεί ζητούμενο – και μάλιστα από την έναρξη της κρίσης χρέους – η δημιουργία προϋποθέσεων επίτευξης βιώσιμων ρυθμών ανάπτυξης για την Ελληνική οικονομία. Στο πλαίσιο αυτό αποτελεί μονόδρομο η αλλαγή του παραγωγικού υποδείγματος της Ελληνικής οικονομίας. Η επιστροφή στην κανονικότητα και η επιδιωκόμενη ανάκαμψη της χώρας μέσω της δημιουργίας του νέου παραγωγικού υποδείγματος, εκτός από την προφανή θετική επίπτωση στα εισοδήματα και στην ευημερία της χώρας, αναμένεται να συμβάλλει καθοριστικά στην ευχερέστερη διαχείριση του δημοσίου χρέους της χώρας, ενώ μπορεί υπό προϋποθέσεις να εισφέρει θετικά και στην επίλυση του δημογραφικού προβλήματος της πατρίδας μας.

Ο ΣΒΕ θεωρεί ότι στο νέο παραγωγικό υπόδειγμα που θα πρέπει να διαμορφωθεί από τώρα και στο εξής, πρωταγωνιστικό ρόλο θα πρέπει να έχει η βιομηχανία ως ο κατ' εξοχήν τομέας της οικονομίας που παράγει καινοτομία, αναπτύσσει και υιοθετεί νέες τεχνολογίες και δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας. Ένα νέο παραγωγικό υπόδειγμα που θα έχει τη δυνατότητα παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας, θα είναι εστιασμένο στην εξωστρέφεια της Ελληνικής οικονομίας, θα δημιουργεί σταθερές και καλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας και θα εστιάζεται στην ενίσχυση του ρόλου της μεταποίησης στην εθνική οικονομία.

Στο πλαίσιο αυτό και για τη διαμόρφωση του ύψους του κατώτατου μισθού, θα πρέπει να μελετήσουμε το ποσοστό συνεισφοράς των τριών τομέων της οικονομίας στην απασχόληση και στον σχηματισμό του ΑΕΠ της χώρας. Τούτο διότι η τομεακή σύνθεση της απασχόλησης και του ΑΕΠ, αποτελούν προσδιοριστικό παράγοντα για το ύψος του κατώτατου μισθού που μπορεί εν τέλει να αποδοθεί στους συγκεκριμένους εργαζόμενους από καθέναν από τους τρεις τομείς της οικονομίας. Άλλωστε, βασική παράμετρος προς την κατεύθυνση του καθορισμού του ύψους του κατώτατου μισθού είναι αυτή να μην λειτουργήσει προς την κατεύθυνση της αύξησης της κατανάλωσης εισαγόμενων προϊόντων αλλά προς την κατανάλωση των εγχωρίως παραγομένων, οπότε με την αύξηση του κατώτατου μισθού θα πρέπει να αποφύγουμε την πυροδότηση της αύξησης των εισαγωγών, δηλαδή της επιδείνωσης του εμπορικού ισοζυγίου της χώρας.

Στο πλαίσιο ακριβώς αυτό, η μελέτη της εξέλιξης της τομεακής σύνθεσης της απασχόλησης από το 2010 μέχρι και το 2021 το οποίο είναι το τελευταίο έτος για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, αποδεικνύει τη διαρκή μείωση του ποσοστού των εργαζομένων στον δευτερογενή τομέα της οικονομίας, με αντίστοιχη όμως αύξηση του αριθμού των εργαζομένων στον τριτογενή τομέα.

Ειδικότερα, τη δωδεκαετία 2010 – 2021: (Γράφημα 13)

- Ο πρωτογενής τομέας της οικονομίας συρρικνώνεται κατά 1 μονάδα συνεισφοράς στην απασχόληση και από 11,75% που ήταν η συνεισφορά του στην απασχόληση στο σύνολο του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας το 2010, το 2021 εισφέρει με 10,70%, αυξημένος όμως κατά 7,3% από το «ιστορικά» χαμηλό ποσοστό του 9,97% το οποίο σημειώθηκε το 2020.
- Ο δευτερογενής τομέας ομοίως εμφανίζει σαφή πτώση αφού η συνεισφορά του στην απασχόληση του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας το 2021 ανέρχεται στο 15,43%, μειωμένος κατά 4,35 μονάδες σε σχέση με το 2010, όπου το ποσοστό συνεισφοράς του ήταν 19,78%. Κατά τη συγκεκριμένη δωδεκαετία το «ιστορικά» χαμηλό καταγράφεται το 2015, με ποσοστό 14,95%.
- Ο τριτογενής τομέας της οικονομίας είναι ο μόνος που εμφανίζει ανοδική τάση, «κερδίζοντας» από τις «απώλειες» των δυο άλλων τομέων της οικονομίας. Συγκεκριμένα το ποσοστό 68,48% του 2010 αποτελεί «ιστορικά» χαμηλό δωδεκαετίας για τον τριτογενή τομέα και πλέον έχει ανέλθει σε 73,87% το 2021.

Γράφημα 13. Εξέλιξη της τομεακής σύνθεσης της απασχόλησης και της συνολικής απασχόλησης στη χώρα (2010 – 2021. Ο δευτερεύων άξονας, σε εκατ. άτομα)

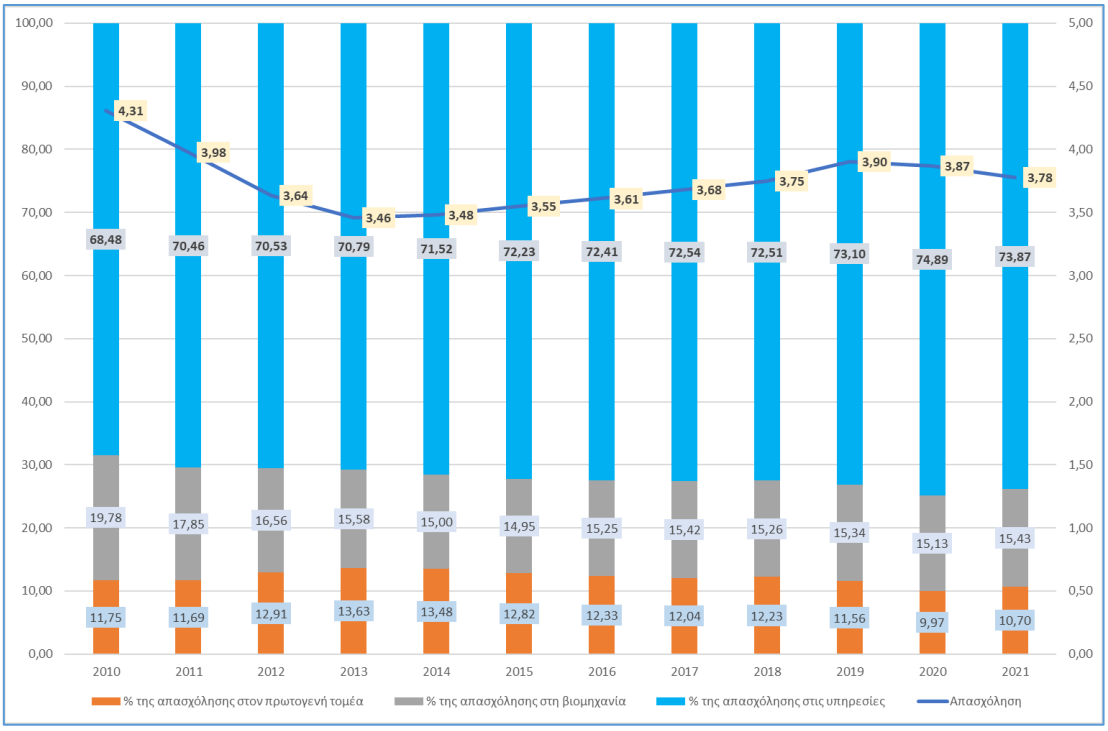

Πηγή: World Competitiveness Yearbook 2022, IMD, Lausanne, Switzerland

Σε συνέχεια των παραπάνω, θα εξετάσουμε τη μεταβολή της απασχόλησης σε επιλεγμένους κλάδους και τομείς οικονομικής δραστηριότητας που συμβάλλουν στη διαμόρφωση της αγοράς εργασίας στη χώρα μας, ούτως ώστε να αποτυπωθεί η συνεισφορά του καθενός στην αγορά εργασίας. Η συγκεκριμένη μελέτη των σχετικών στοιχείων υπαγορεύεται από το γεγονός της διαφορετικής επίδρασης των διαφόρων παραγόντων στην οικονομική δραστηριότητα της χώρας. Από τη μελέτη των σχετικών στοιχείων (βλ. Γράφημα 14) είναι φανερό ότι η γεωργία, η δασοκομία και η αλιεία είναι ο δεύτερος «χαμένος» τομέας της οικονομίας με όρους απασχόλησης τη δεκαετία 2013 – 2022, με πρώτο «χαμένο» τον τομέα των κατασκευών. Η μείωση του αριθμού των απασχολούμενων στους δυο αυτούς τομείς είναι -4% και -8% αντίστοιχα.

Η μεγαλύτερη αύξηση της απασχόλησης τη συγκεκριμένη δεκαετία καταγράφεται στις δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης (+45%) ενώ η δεύτερη μεγαλύτερη αύξηση σημειώνεται από τη μεταποίηση με ποσοστό +27%. Ως εκ τούτου και για να διατηρηθεί η δυναμική αύξησης των θέσεων εργασίας τόσο στους επιμέρους τομείς και κλάδους της οικονομίας, όσο και ειδικά στη μεταποίηση, η αύξηση του κατώτατου μισθού δεν θα πρέπει να αυξήσει το λειτουργικό κόστος της βιομηχανίας, σε ένα περιβάλλον που για το 2024 δεν προοιωνίζεται και το ευνοϊκότερο δυνατόν, με τις γεωπολιτικές αναταράξεις να δημιουργούν νέες αβεβαιότητες, που πλέον μπορούν να θεωρηθούν ως η «νέα κανονικότητα.»

Γράφημα 14. Μεταβολή της απασχόλησης σε επιλεγμένους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας κατά την περίοδο 2013 - 2022

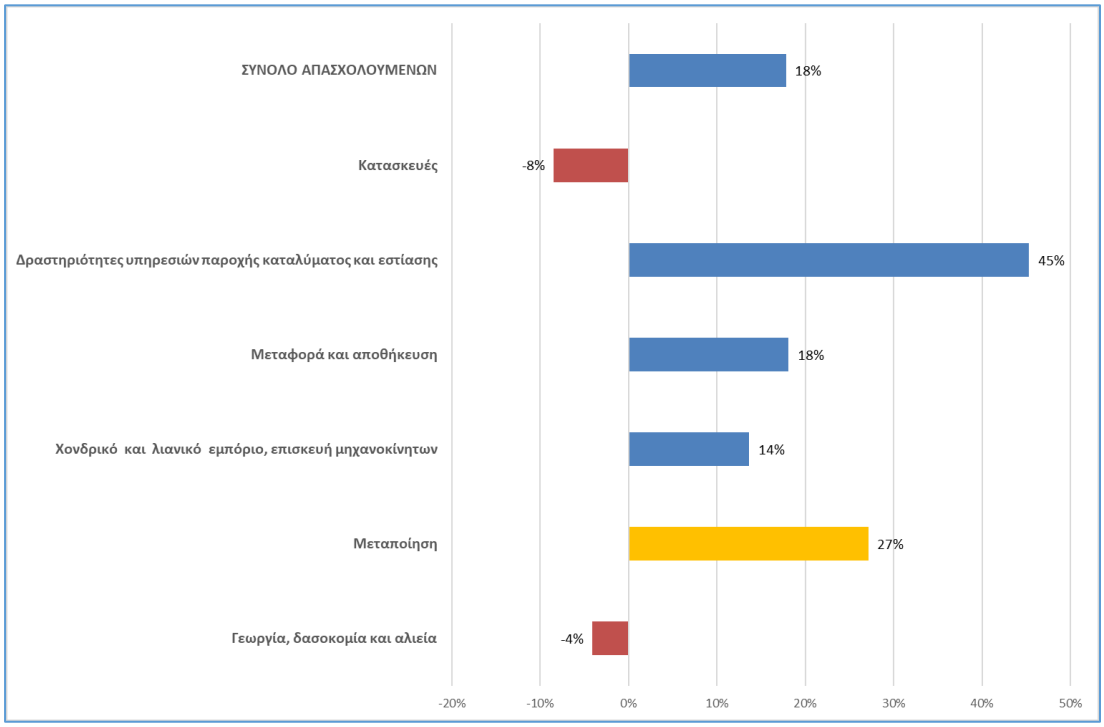

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ΙΝΣΒΕ

Σε συνέχεια των παραπάνω και με βάση τη μελέτη των στοιχείων του Γραφήματος 15, αποδεικνύεται ότι η αύξηση της απασχόλησης τη διετία 2020 – 2021 είναι ηπιότερη για τη μεταποίηση, απ' ότι στο σύνολο της οικονομίας.

Η εξέλιξη της ανάκαμψης της απασχόλησης προς την κατεύθυνση «επανάκτησης» του ύψους στο οποίο βρισκόταν το 2010 για το σύνολο της οικονομίας και για τον τομέα της μεταποίησης, αποδεικνύει ότι η απασχόληση συνολικά την τελευταία τριετία στη μεταποίηση αυξάνεται σταθερά, σε αντίθεση με τη χώρα για την οποία η αύξηση της απασχόλησης κατά την ίδια χρονική περίοδο είναι μάλλον σπασμωδική.

Γράφημα 15. Εξέλιξη της απασχόλησης στο σύνολο της οικονομίας και στον τομέα της μεταποίησης

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Σύνολο	4.706,43	4.505,14	4.325,83	4.300,67	4.453,73	4.322,57	4.469,51	4.446,63	4.650,34	4.751,96	4.629,79	4.687,22
Μεταποίηση	407,50	377,74	349,99	337,55	345,75	323,15	338,15	333,23	355,14	359,30	359,19	369,56

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ΙΝΣΒΕ

Η συγκεκριμένη εικόνα εξέλιξης της απασχόλησης στη μεταποίηση, συνυπάρχει με το μεγάλο πρόβλημα της αδυναμίας εξεύρεσης του προσωπικού κατάλληλων προσόντων και δεξιοτήτων για τη μεταποίηση. Όπως έχει επισημανθεί επανειλημμένα τόσο από τον ΣΒΕ όσο και από το σύνολο των Συνδέσμων και των φορέων υποστήριξης της βιομηχανικής δραστηριότητας στη χώρα, την τελευταία δεκαετία το πρόβλημα έχει επιδεινωθεί και είναι ιδιαίτερα έντονο σε ολόκληρη τη χώρα και ειδικά στην Περιφέρεια. Αν μάλιστα το συγκεκριμένο φαινόμενο συνδυασθεί και με το δημογραφικό πρόβλημα, τότε γίνεται σαφώς εντονότερο. Αποτελεί επιτακτική ανάγκη η άμεση αντιμετώπιση του συγκεκριμένου προβλήματος, αφού η επίλυσή του θα συμβάλλει αφενός στη μείωση του ποσοστού ανεργίας στη χώρα μας και αφετέρου στη βιωσιμότητα και ανάπτυξη της εγχώριας βιομηχανίας.

Στο πλαίσιο της διερεύνησης του φαινομένου, έχει ιδιαίτερη αξία η μελέτη του δείκτη του διεθνούς φήμης business school της Λοζάνης της Ελβετίας IMD και του δείκτη που εξάγει κάθε χρόνο και συμπεριλαμβάνεται στην έκθεση «IMD World Talent Ranking». Η συγκεκριμένη ετήσια έκθεση μετρά τη δυνατότητα των οικονομιών να αναπτύσσουν, να προσελκύουν και να διατηρούν ανθρώπινο δυναμικό. Σύμφωνα με τα στοιχεία της έκθεσης, για το 2023, η Ελλάδα κατατάσσεται στην 37η θέση μεταξύ 64 οικονομιών, οι οποίες αξιολογούνται για την εξαγωγή της παγκόσμιας κατάταξης του «Talent Ranking.» (βλ. Γράφημα 15)

Η Ελλάδα παρουσίασε στασιμότητα και παρέμεινε στην 37η θέση για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά. Σε κάθε περίπτωση η θέση της Ελλάδας στη συγκεκριμένη κατάταξη, παρότι δεν είναι ικανοποιητική, την κατατάσσει σε μια μεσαία θέση για τον συγκεκριμένο δείκτη, διαπίστωση η οποία είναι ευνοϊκή για τη χώρα, ειδικά αν συγκρίνει κανείς τη συγκεκριμένη θέση με την κατάταξη της χώρας μας στην Παγκόσμια Επετηρίδα Ανταγωνιστικότητας του IMD, όπου, όπως προαναφέρθηκε, η χώρα μας βρίσκεται αρκετά χαμηλότερα στην κατάταξη και συγκεκριμένα στην 49η θέση.

Γράφημα 16. Η Επίδοση της Ελλάδας στην Έκθεση IMD World Talent Ranking 2022 (θέση μεταξύ 63 οικονομιών) και εξέλιξη της επίδοσης στη συνολική κατάταξη και στους τρεις επιμέρους παράγοντες κατά την πενταετία 2018 – 2022

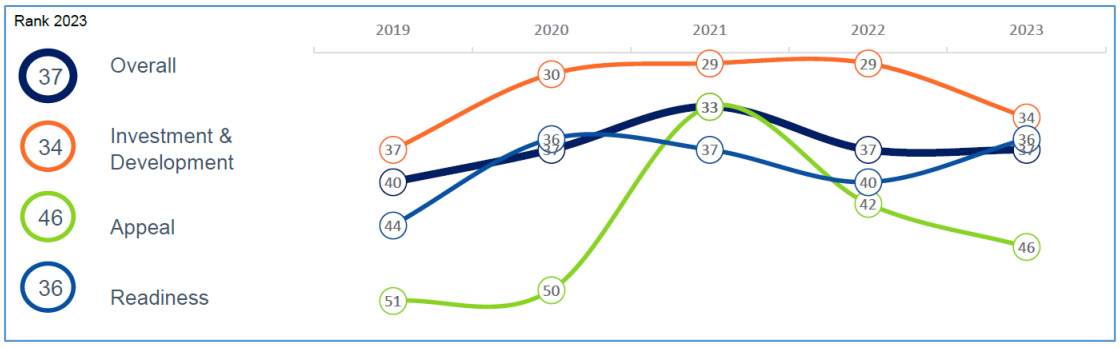

Πηγή: World Talent Ranking 2022, IMD, Lausanne, Switzerland

Σε συνέχεια των ανωτέρω, στον Πίνακα 15 που ακολουθεί, καταγράφεται η εξέλιξη δυο σημαντικών δεικτών και συγκεκριμένα του δείκτη «κόστος απασχόλησης» και του δείκτη «μισθοί και ημερομίσθια» στη βιομηχανία. Η μελέτη των μεταβολών για κάθε διετία από το 2017 μέχρι και το 2022 δείχνουν τη διαρκή αύξηση του «κόστους απασχόλησης» για τη βιομηχανία ανά διετία σε ποσοστά από 2,10% μέχρι και 4,03%, με συνολική αύξηση του δείκτη μεταξύ 2017 και 2022 σε ποσοστό 12,28%.

Μόνον το 2021 υπήρξε μείωση του δείκτη, προφανώς λόγω της σχετικής απόφασης της Κυβέρνησης για μείωση των εργοδοτικών εισφορών. Ομοίως, και ο δείκτης «μισθοί και ημερομίσθια» αυξήθηκε από 0,50% μέχρι και 5,47%, με συνολική αύξηση του δείκτη την ίδια χρονική περίοδο σε ποσοστό 15,34%.

Πίνακας 15. Εξέλιξη «κόστους απασχόλησης» και «μισθών και ημερομισθίων» στη βιομηχανία (2017 – 2022)

	2018 / 2017	2019 / 2018	2020 / 2019	2021 / 2020	2022 / 2021	2022 / 2017
Κόστος Απασχόλησης	3,37%	2,10%	2,99%	-0,70%	4,03%	**12,28%**
Μισθοί και Ημερομίσθια	2,83%	2,01%	3,73%	0,50%	5,47%	**15,34%**

Πηγή: Eurostat, Μεταβολές (%) στο κόστος απασχόλησης και στους μισθούς κατά την περίοδο 2017 – 2022, Επεξεργασία: ΙΝΣΒΕ

Ως εκ των παραπάνω, την τελευταία εξαετία 2017 – 2022 καταγράφεται συνολική ποσοστιαία αύξηση μισθών και ημερομισθίων μεγαλύτερη από την αύξηση του κόστους απασχόλησης. Μάλιστα η ποσοστιαία διαφορά της αύξησης των δυο συγκεκριμένων μεγεθών ξεπερνά το 3% για την εν λόγω χρονική περίοδο.

Συμπληρωματικά με τα παραπάνω, η μελέτη του δείκτη «κόστος εργασίας» στη μεταποίηση τον οποίο εξάγει το ΙΟΒΕ, δείχνει ότι κατά το δ' τρίμηνο του 2022 για το οποίο διατίθενται τα τελευταία στοιχεία, ο δείκτης είναι αυξημένος κατά 16 μονάδες σε σχέση με το α' τρίμηνο του 2018. Η διαρκής αύξηση του κόστους εργασίας στη μεταποίηση συνιστά αφενός επιβάρυνση των επιχειρήσεων, αφετέρου όμως μείωση της ανταγωνιστικότητάς τους, ειδικά αν λάβουμε υπόψη μας ότι η μεταποίηση στη χώρας μας παράγει προϊόντα μέσης και χαμηλής τεχνολογίας και ως εκ τούτου ανταγωνίζεται με τις ομοειδείς της από άλλες χώρες περισσότερο με όρους κόστους και λιγότερο με όρους ποιότητας. (Γράφημα 17)

Γράφημα 17. Εξέλιξη του δείκτη «κόστος εργασίας στη μεταποίηση»

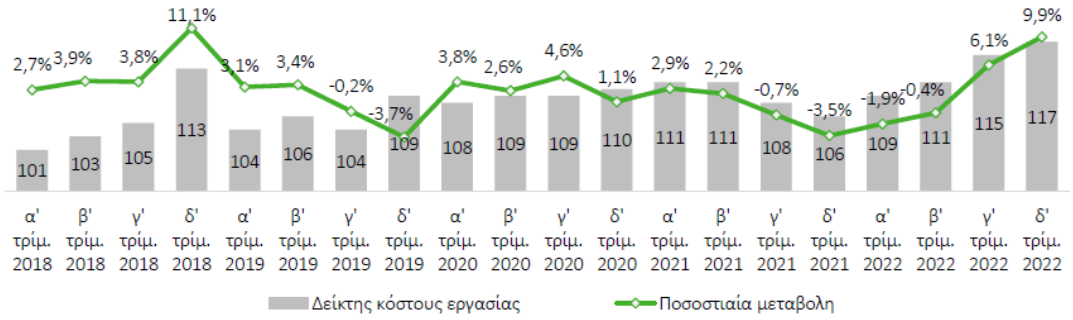

Πηγή: ΙΟΒΕ

Ο ΣΒΕ υποστηρίζει ότι η απαίτηση για αλλαγή του «παραγωγικού υποδείγματος» της Ελληνικής οικονομίας και ο γενικότερος προσανατολισμός της οικονομίας στην παραγωγή και διάθεση «διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων», θα πρέπει να αποτελούν τους πυλώνες της αναπτυξιακής πολιτικής της χώρας κατά το 2024. Τούτο διότι η «σταθερότητα» και η «ανθεκτικότητα», είναι τα δυο κορυφαία χαρακτηριστικά της βιομηχανίας και της μεταποίησης. Εξ' αιτίας αυτών των δυο πολύ σημαντικών εννοιών η «επαναβιομηχάνιση» και η ενίσχυση της βιομηχανικής βάσης αποτελεί στρατηγικό στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικά σε ανεπτυγμένες οικονομίες με ώριμες αγορές, η σημασία της μεταποίησης αυξάνεται

λόγω της ικανότητάς της να ενισχύει την παραγωγικότητα της οικονομίας, να υποστηρίζει την καινοτομία και να προωθεί το διεθνές εμπόριο. Επομένως, η ενίσχυση της βιομηχανικής βάσης για τη χώρα μας δεν σημαίνει απλά την ενίσχυση της παραγωγικότητας των εγχώριων επιχειρήσεων, αλλά την ουσιαστική ενίσχυση των ανταγωνιστικών τους πλεονεκτημάτων.

Άλλωστε, η εμπειρία των τελευταίων δέκα έως δεκαπέντε ετών έχει αποδείξει ότι οικονομίες με ισχυρή παραγωγική βάση, και με τον όρο «ισχυρή» εννοούμε βιομηχανία που εισφέρει τουλάχιστον με 15% στο σχηματισμό του ΑΕΠ, έχουν επιδείξει καλύτερη προσαρμογή και ευχερέστερη αντιμετώπιση των επιπτώσεων μεγάλης έντασης οικονομικών και κοινωνικών κρίσεων, ανεξάρτητα από το πώς αυτές προέκυψαν.

Σε κάθε περίπτωση, το μείγμα της συνεισφοράς των διαφόρων τομέων της οικονομίας στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της χώρας έχει αυξημένη σημασία στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου για τη διαμόρφωση του κατώτατου μισθού. Τούτο διότι λόγω της τομεακής διάρθρωσης της Ελληνικής οικονομίας, ως βασικός μοχλός ανάπτυξης χρησιμοποιείται η κατανάλωση. Ως εκ τούτου, η αύξηση του κατώτατου μισθού χωρίς ενίσχυση της παραγωγικής βάσης, θα έχει ως συνέπεια μόνον την αύξηση της κατανάλωσης, γεγονός που θα οδηγήσει στην αύξηση των εισαγωγών, άρα στην περαιτέρω επιδείνωση του ισοζυγίου των εμπορικών συναλλαγών της χώρας.

Στο πλαίσιο αυτό, και για την αποφυγή δυσάρεστων εξελίξεων στην οικονομία, θα πρέπει αφενός να βελτιωθεί η παραγωγικότητα των μεταποιητικών επιχειρήσεων και αφετέρου να αναβαθμιστούν οι δεξιότητες των εργαζομένων στη βιομηχανία.

Ειδικότερα, και σε ότι αφορά το θέμα της βελτίωσης της παραγωγικότητας των μεταποιητικών επιχειρήσεων, θεωρούμε ότι η επιχειρηματική ανταγωνιστικότητα είναι ευθέως συνδεδεμένη με την ικανότητα των επιχειρήσεων να αναπτύσσουν, με βιώσιμο όμως τρόπο, μια επιτυχημένη σχέση με το περιβάλλον τους. Στο πλαίσιο αυτό κυρίαρχο ζητούμενο είναι η διαρκής βελτίωση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων, που με τη σειρά της οδηγεί σε βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

Στο περιβάλλον της οικονομικής κρίσης, η «βιώσιμη θέση στην αγορά» και η «διαρκής προσαρμογή σε όρους ανταγωνιστικότητας» σχετίζεται ευθέως με τη μείωση του λειτουργικού κόστους των επιχειρήσεων. Η εξυπηρέτηση του στόχου της «διαρκούς προσαρμογής σε όρους ανταγωνιστικότητας» μπορεί να γίνει μέσω της αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας σε συνδυασμό με την υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων μείωσης του λειτουργικού κόστους και αύξησης της συνολικής παραγωγικότητας.

Όσον αφορά το κρίσιμο ζήτημα της κάλυψης του κενού σε δεξιότητες εργαζομένων στη βιομηχανία, αυτό θα πρέπει να αντιμετωπισθεί κατά προτεραιότητα, και πάλι υπό το πρίσμα όχι μόνον της εύρυθμης λειτουργίας των επιχειρήσεων, αλλά, κυρίως, με κριτήριο τη διαρκή ενίσχυση της παραγωγικότητας της εργασίας και της αποτελεσματικότερης προσαρμογής των επιχειρήσεων στο νέο επιχειρηματικό περιβάλλον. (ψηφιακός μετασχηματισμός, πράσινη μετάβαση, νέα μοντέλα εργασίας, κλπ.). Η ανάπτυξη και η αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας είναι κρίσιμης σημασίας για την επίτευξη ρυθμών βιώσιμης ανάπτυξης και αποτελεί μια από τις χρόνιες αδυναμίες του υφιστάμενου παραγωγικού υποδείγματος. Το δομικό αυτό πρόβλημα θα εξακολουθεί να υπάρχει όσο

υφίστανται οι παθογένειες ετών και όσο καθυστερούν αφενός οι αποφάσεις και αφετέρου οι ορθές μεταρρυθμίσεις για την άρση των προβλημάτων αυτών.

Για την άρση ακριβώς των συγκεκριμένων αδυναμιών, επιβάλλεται η ενίσχυση και βελτίωση της λειτουργίας του κράτους, ως «διευκολυντή» στη βελτίωση της παραγωγικότητας της οικονομίας, με βελτιωτικές παρεμβάσεις στην εφαρμοζόμενη πολιτική για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, του ρόλου της ΔΥΠΑ στην τροφοδοσία της αγοράς με τεχνικά επαγγέλματα και ειδικότερα σε ειδικότητες που θα τυγχάνουν άμεσης απορρόφησης στην αγορά εργασίας και φυσικά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με καλύτερη διασύνδεσή της με τις πραγματικές ανάγκες στην αγορά εργασίας.

6. Διαμόρφωση του ύψους του κατώτατου μισθού

Ο Σύνδεσμος Βιομηχανιών Ελλάδος υποστηρίζει ότι το ύψος του κατώτατου μισθού θα πρέπει να καθορίζεται, αφού προηγουμένως ληφθούν υπόψη ο πληθωρισμός και η παραγωγικότητα της οικονομίας και να είναι συμβατή με τις δυνατότητες της Ελληνικής οικονομίας.

Πλέον ο πληθωρισμός διαμορφώνεται σε επίπεδα πολύ μεγαλύτερα του 2% που ήταν το όριο, κάτω από το οποίο κυμαινόταν για περισσότερο από μια δεκαετία (2012 – 2022) Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (Πίνακας 10) ο πληθωρισμός για το 2023 διαμορφώθηκε στα επίπεδα του 3,5% μειωμένος κατά 6,1 μονάδες σε σχέση με το 2022, έτος κατά το οποίο είχε καταγράψει την υψηλότερη τιμή από το 2010, έχοντας ανέλθει στο 9,6%. Πλέον, είναι σαφές ότι η χώρα επιστρέφει σε περιβάλλον χαμηλού πληθωρισμού, άρα θα πρέπει να εξετάσει πιθανή λελογισμένη αύξηση του κατώτατου μισθού εντός του συγκεκριμένου πλαισίου.

Όσον αφορά την παραγωγικότητα της Ελληνικής οικονομίας και σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία του ΟΟΣΑ:

- Η παραγωγικότητα σε όρους ακαθάριστης αξίας παραγωγής ανά ώρα απασχόλησης, βρίσκεται σε χαμηλότερα επίπεδα από το έτος βάσης που είναι το 2015, (2015 = 100)

και συγκεκριμένα είναι μειωμένη κατά 4,2 μονάδες. Ο πρωτογενής τομέας κινείται ελαφρώς χαμηλότερα από το 2015 (99,5) ενώ η μεταποίηση έχει επιτύχει άνοδο κατά 14,2 μονάδες, ενώ ο τριτογενής τομέας της οικονομίας βρίσκεται το 2022 χαμηλότερα κατά 10,1 μονάδες και συγκεκριμένα στο 89,9. (Πίνακας 16)

- Η παραγωγικότητα σε όρους ακαθάριστης αξίας παραγωγής ανά απασχολούμενο στο σύνολο της οικονομίας είναι μειωμένη το 2022 κατά 6,6 μονάδες σε σχέση με το 2015 το οποίο και πάλι αποτελεί το έτος βάσης. (2015 = 100) Ο πρωτογενής τομέας είναι ελαφρώς πάνω από το 100 και συγκεκριμένα στο 100,8, ο δευτερογενής είναι αυξημένος κατά 14,1 μονάδες, ενώ ο τριτογενής είναι και πάλι το τομέας της οικονομίας που εμφανίζει τη μικρότερη παραγωγικότητα και συγκεκριμένα είναι μειωμένος κατά 14,8 μονάδες το 2022 σε σχέση με το 2015. (Πίνακας 16)

Πίνακας 16. Εξέλιξη ετήσιων μεταβολών Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (2010 – 2023)

Έτος	Εξέλιξη ετήσιων μεταβολών Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή Σύγκριση μέσου ετήσιου δείκτη κάθε έτους, με τον αντίστοιχο δείκτη του προηγούμενου έτους	
	Μέσος ετήσιος δείκτης	Μεταβολή %
2010	99,327	4,7
2011	102,635	3,3
2012	104,176	1,5
2013	103,216	-0,9
2014	101,862	-1,3
2015	100,094	-1,7
2016	99,267	-0,8
2017	100,380	1,1
2018	101,008	0,6
2019	101,264	0,3
2020	100,000	-1,2
2021	101,224	1,2
2022	110,987	9,6
2023	114,833	3,5

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Όπως είχε συμπεριληφθεί και στο περυσινό υπόμνημα, έτσι κι εφέτος, επαναφέρουμε επικαιροποιημένη την αξιολόγηση του ΣΒΕ για τα θετικά και τα αρνητικά σημεία από την αύξηση του επιπέδου του κατώτατου μισθού στη χώρα.

Πίνακας 17. Θετικά και αρνητικά σημεία από την πιθανή αύξηση του ισχύοντος κατώτατου μισθού

Θετικά/Ουδέτερα σημεία	Αρνητικά σημεία
1. Η χώρα μας εξακολουθεί να βιώνει υψηλές πληθωριστικές πιέσεις και «παγίωση» της «ακρίβειας» σε είδη πρώτη ανάγκης, με κυριότερα τα τρόφιμα και την ενέργεια. Είναι βέβαιο ότι ακόμη και σε περιβάλλον υψηλού πληθωρισμού, η αύξηση του	1. Η αύξηση του κατώτατου μισθού θα αυξήσει το λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων και ως εκ τούτου θα έχει αρνητική επίδραση στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και ειδικά αυτών που είναι διεθνοποιημένες, άρα, ανταγωνίζονται στις διεθνείς αγορές

Θετικά/Ουδέτερα σημεία	Αρνητικά σημεία
κατώτατου μισθού θα δημιουργήσει αυξημένη κατανάλωση και ειδικά κατανάλωση για είδη πρώτης ανάγκης.	περισσότερο με όρους κόστους και λιγότερο με όρους «προστιθέμενης αξίας». Άρα, η αύξηση του κατώτατου μισθού αναμένεται να επιδράσει αρνητικά και στην κερδοφορία, αλλά και στις προγραμματισμένες επενδύσεις από τις συγκεκριμένες επιχειρήσεις.
2. Η αύξηση του κατώτατου μισθού εντός λογικών ορίων, θα λειτουργήσει θετικά για τις λεγόμενες «ευάλωτες» κατηγορίες πληθυσμού, όπως οι νεοεισερχόμενοι στην αγορά εργασίας και οι νέοι ηλικίας 18 – 24 ετών.	2. Το ύψος του κατώτατου μισθού, συνήθως, συμπαρασύρει και τον μέσο μισθό, με σημείο εκκίνησης του επηρεασμού προς τα πάνω, το μέρος των εργαζομένων που βρίσκονται μισθολογικά λίγο περισσότερο από τον κατώτατο μισθό. Άρα, πιθανή μη λελογισμένη αύξηση του κατώτατου μισθού μπορεί να λειτουργήσει επιβαρυντικά στο ήδη βεβαρυμμένο λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων.
3. Η Κυβέρνηση εξακολουθεί να βρίσκει «δημοσιονομικό χώρο» και ακολουθεί πολιτική ενίσχυσης των νοικοκυριών, και ειδικά όσων ανήκουν στις ασθενέστερες κοινωνικά τάξεις. Πιθανή αύξηση του κατώτατου μισθού θα μειώσει το ποσοστό των ευάλωτων νοικοκυριών που αδυνατούν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους λόγω του αυξημένου πληθωρισμού, ο οποίος δημιουργεί «κύμα ακρίβειας» το οποίο μάλιστα έχει παγιωθεί στην αγορά την τελευταία διετία.	3. Αύξηση του κατώτατου μισθού συνεπάγεται αύξηση των τιμών των προϊόντων, λόγω της αύξησης του μισθολογικού και του μη μισθολογικού κόστους των επιχειρήσεων. Η συγκεκριμένη αύξηση θα είναι μεγαλύτερη λόγω ακριβώς των πληθωριστικών πιέσεων που θα επικρατήσουν κατά τη διάρκεια του 2024.
4. Η αύξηση του κατώτατου μισθού θα πρέπει να δράσει ευεργετικά και για την αύξηση της απασχόλησης. Γενικά, έχει παρατηρηθεί ότι η αύξηση του κατώτατου μισθού δεν δημιουργεί σημαντική αύξηση στην απασχόληση. Παρά ταύτα είναι βέβαιο ότι θα δράσει ευεργετικά στη διακράτηση ανθρώπινου δυναμικού χαμηλών δεξιοτήτων και στη μείωση περαιτέρω της ανεργίας, παρά τον υψηλό βαθμό αβεβαιότητας που επικρατεί στο επιχειρηματικό περιβάλλον, κυρίως λόγω των γεωπολιτικών αναταράξεων.	4. Λόγω της δομής της Ελληνικής οικονομίας, η αύξηση του κατώτατου μισθού θα έχει ως συνέπεια την αύξηση της κατανάλωσης. Αυτό συνεπάγεται πιθανή αύξηση των εισαγωγών, άρα στην περαιτέρω επιδείνωση του ισοζυγίου των εμπορικών συναλλαγών της χώρας.

Το ύψος του κατώτατου μισθού επηρεάζεται θετικά από το γενικό επίπεδο των μισθών, αλλά και από το γενικό επίπεδο των τιμών. Όμως πρέπει να λάβουμε υπόψη μας τη μείωση της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας, η οποία δημιουργεί προβληματικές συνθήκες για την αύξηση του κατώτατου μισθού.

Ο πληθωρισμός κινήθηκε περί το 3,5% κατά τη διάρκεια του 2023, ενώ για παράδειγμα το ΔΝΤ προβλέπει ότι το 2024 θα κινηθεί περί το 2,8%.

Με βάση τα παραπάνω, **προτείνεται να υπάρξει αύξηση** του κατώτατου μισθού από 1η Απριλίου **η οποία θα αναπληρώνει τις απώλειες των εισοδημάτων του 2023.**
Άρα **ο Σύνδεσμος Βιομηχανιών Ελλάδος προτείνει η αύξηση αυτή να κινηθεί σε εύρος από 3,6 %– 3,8%** ούτως ώστε να αναπληρωθούν οι απώλειες των εισοδημάτων για το 2023 κατά τη διάρκεια του 2024. **Αυτό πρακτικά σημαίνει κατώτατος μισθός περί τα 810€.**

Λόγω του πληθωρισμού που εξακολουθεί να κινείται σε υψηλά επίπεδα, των γεωπολιτικών αναταράξεων και της διατάραξης της εφοδιαστικής αλυσίδας, η αύξηση αυτή θα πρέπει να συνοδευθεί οπωσδήποτε και από φορολογικές ελαφρύνσεις των δικαιούχων του κατώτατου μισθού, ούτως ώστε η όποια αύξηση να μην εξανεμισθεί από τις αυξήσεις στα είδη πρώτης ανάγκης και στην ενέργεια.

Επίσης, προτείνουμε η αύξηση του κατώτατου μισθού να συνοδεύεται από μείωση των ασφαλιστικών εισφορών, μείωση φορολόγησης των χαμηλόμισθων και συνέχιση της επιδότησης του κόστους ενέργειας. Τέλος, προτείνουμε να εκκινήσει διάλογος μεταξύ της Κυβέρνησης και των Θεσμικών Κοινωνικών Εταίρων, για να συζητηθούν οι δυνατότητες θεσμοθέτησης επιπλέον μέτρων τα οποία θα συμβάλλουν στη βελτίωση του εισοδήματος όσων λαμβάνουν τον κατώτατο μισθό.

Ο ΣΒΕ ως εκπρόσωπος αμιγώς της βιομηχανίας επαναφέρει στον δημόσιο διάλογο την ανάγκη ενίσχυσης κατά προτεραιότητα της παραγωγικής βάσης της χώρας, η οποία προσφέρει σταθερές και καλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας, να μειωθούν περαιτέρω οι εργοδοτικές εισφορές και η φορολόγηση των χαμηλών εισοδημάτων, ούτως ώστε να αυξηθεί το διαθέσιμο εισόδημα των εργαζομένων και να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής οικονομίας.

Ο υφιστάμενος δημοσιονομικός χώρος προτείνουμε να αξιοποιηθεί εν μέρει για τη μείωση του μη μισθολογικού κόστους, και ειδικά σε ότι έχει σχέση με τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης και τη φορολόγηση της εργασίας. Έτσι, πέρα από την αύξηση που προτείνεται να δοθεί, θα αυξηθεί το πραγματικό εισόδημα των εργαζομένων, και ειδικά εκείνων που ανήκουν σε όσους λαμβάνουν τον κατώτατο μισθό.

Σε κάθε περίπτωση κατά τον ΣΒΕ η αύξηση του κατώτατου μισθού θα πρέπει να συνάδει:

- Με τη στρατηγική δραστηριοποίησης των εγχώριων επιχειρήσεων και τις «αντοχές» τους οι οποίες μετά από σχεδόν 15 χρόνια αλλεπάλληλων κρίσεων εξαντλούνται.
- Με τη γενικότερη στρατηγική για ουσιαστική αλλαγή του παραγωγικού μοντέλου της οικονομίας.
- Με την αδήριτη ανάγκη για παραγωγή «διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων» που ανταποκρίνονται στις αρχές της αειφορίας, της κυκλικής οικονομίας και της βιώσιμης ανάπτυξης.
- Με τον διαρκή στόχο για αύξηση της παραγωγικότητας εργασίας.
- Με τη μόνιμη προσπάθεια ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας.
- Με τη δημιουργία συνθηκών εύρυθμης λειτουργίας της αγοράς εργασίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ

Azar, J. et al. (2019), *Minimum Wage Employment Effects and Labor Market Concentration*, NBER Working Papers 26101, National Bureau of Economic Research, Inc.

Berlingieri, G., Calligaris, S. and Criscuolo, Ch. (2018), *The Productivity-Wage Premium: Does Size Still Matter in a Service Economy?*, OECD Science, Technology and Industry Working Papers 2018/13, https://dx.doi.org/10.1787/04e36c29-en

Bodnár, K., Fadejeva, L., Iordache, S. et al. (2018), *How do firms adjust to rises in the minimum wage? Survey evidence from Central and Eastern Europe,* IZA J Labor Policy 7, 11. https://doi.org/10.1186/s40173-018-0104-x

Bulman, T. (2020), *Rejuvenating Greece's labour market to generate more and higher-quality jobs*, OECD Economics Department Working Papers, No. 1622, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/8ea5033a-en.

Carpio, X. et al (2015), *Do minimum wages affect employment? Evidence from the manufacturing sector in Indonesia*, IZA Journal of Labor & Development

The Economist Intelligence Unit (2023), *Europe outlook 2023 – The threats to Europe's industrial competitiveness*, Economist Intelligence Unit

European Commission (2023), *European Economic Forecast Autumn 2023*, European Commission European Economy Institutional Paper 258 November 2023

European Commission (2020), *COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT Accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on adequate minimum wages in the European Union*, SWD/2020/245 final

European Commission (2022), *The Possible Implications of the Green Transition for the EU Labour Market,* European Commission European Economy Discussion Paper 176 December 2022

Georgiadis, A., Kaplanis, I. and & Monastiriotis, V. (2018), *The impact of minimum wages on wages and employment: evidence from Greece*, LSE Research Online Documents on Economics 91959, London School of Economics and Political Science, LSE

International Labour Organization (2022), *Global Wage Report 2022-23. The impact of inflation and COVID-19 on wages and purchasing power*, International Labour Organization, Geneva Switzerland

International Labour Organization (2016), *Minimum wage - Policy Guide*, International Labour Organization, Geneva Switzerland

IMD World Competitiveness Center (2023), *The World Competitiveness Yearbook 2023*, Lausanne Switzerland

IMD World Competitiveness Center (2022), *The World Talent Report 2022*, Lausanne Switzerland

Kosma, T. , Petroulas, P. and Vourvachaki, E. (2020), *What Drives Wage Differentials in Greece: Workplaces or Workers?,* Bank of Greece Economic Bulletin, Issue 52, Article 3,

Neumark, D., Salas, J.I. & Wascher, W (2014), *More on recent evidence on the effects of minimum wages in the United States*, IZA J Labor Policy 3, 24 (2014)

OECD (2022), *Minimum wages in times of rising inflation,* OECD Policy Brief, Paris, https://www.oecd.org/employment/Minimum-wages-in-times-of-rising-inflation.pdf

Sabia, J. (2015), *Do minimum wages stimulate productivity and growth?*, IZA World of Labor. 10.15185/izawol.221

Stancanelli, E. G. F., Keese, M., & Gittleman, M. (1998), *Making the most of the minimum: Statutory minimum wages, employment and poverty,* In *OECD, Employment outlook (pp. 31-79)*, OECD

WEF (2023), *The Global Risks Report 2023,* World Economic Forum, Geneva,Switzerland

ΙΟΒΕ, «Η Ελληνική οικονομία», Τριμηνιαία Έκθεση, 04/22

ΚΕΠΕ, «Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου», Φεβρουάριος 2022

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ (2023), *Υπόμνημα Θέσεων – Προτάσεων προς των Πρωθυπουργό*

Πηγές από το διαδίκτυο:

https://www.ot.gr/2024/02/01/oikonomia/anergia-sto-92-ypoxorise-ton-dekemvrio-plittei-akomi-neous-kai-gynaikes-grafimata/

https://www.ot.gr/2024/02/01/oikonomia/eurostat-sto-32-o-plithorismos-stin-ellada-ton-ianouario-sto-28-stin-eyrozoni/

https://www.ot.gr/2024/02/01/oikonomia/kepe-sto-22-i-anaptyksis-tis-ellinikis-oikonomias-to-2023-kai-to-2024/

https://www.ot.gr/2024/01/31/oikonomia/eurobank-stasimo-se-triminiaia-vasi-to-aep-to-g-trimino-tou-2023/

https://hub.uoa.gr/forecasts-for-the-growth-of-the-greek-economy-in-2023-and-2024/

https://www.kathimerini.gr/economy/local/562809601/provlepseis-gia-yperapodosi-tis-ellinikis-oikonomias-to-2024-se-schesi-me-tin-eyrozoni/

https://www.euro2day.gr/specials/opinions/article/2228360/to-pazl-ton-proklhseon-gia-thn-ellhnikh-oikonomia.html

https://www.ot.gr/2024/01/04/apopseis/experts/prooptikes-tis-ellinikis-oikonomias-to-2024/

https://www.cnn.gr/oikonomia/anaptyxi/story/382855/stournaras-thetikes-oi-prooptikes-tis-ellinikis-oikonomias-anaptyksi-2-2-to-2023

https://www.capital.gr/oikonomia/3718314/x-megalou-isxures-oi-prooptikes-tis-ellinikis-oikonomias/

https://www.eea.gr/arthra-eea/oi-prooptikes-tis-ellinikiw-oikonomiaw-kai-oi-diethneis-prokliseis-gia-to-2024/

https://www.naftemporiki.gr/finance/economy/1490723/iove-anaptyxi-24-to-2023-oi-prokliseis-kai-oi-prooptikes-tis-ellinikis-oikonomias/

https://www.ot.gr/2023/11/29/oikonomia/elliniki-oikonomia-oi-avevaiotites-gia-tin-anaptyksi-to-2024/

https://www.ot.gr/2024/01/11/oikonomia/macro/elliniki-oikonomia-thetikes-prooptikes-simantikes-prokliseis-i-provlepsi-tis-eurobank-gia-to-2024/

https://www.tourismtoday.gr/e%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1-e%CE%BE%CE%AD%CE%BB%CE%B9%CE%BE%CE%B7-%CF%80%CE%BB%CE%B7%CE%B8%CF%89%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC/

https://www.powergame.gr/ikonomia/577269/ta-kala-nea-gia-tin-elliniki-oikonomia-to-2024/

https://www.powergame.gr/ikonomia/593308/kepe-sto-22-o-mesos-etisios-rythmos-metavolis-tou-aep-to-2024/

https://www.capital.gr/oikonomia/3760362/eurobank-simantikes-oi-makroprothesmes-prokliseis-gia-tin-elliniki-oikonomia/

https://www.ot.gr/2024/02/01/oikonomia/ubs-stathera-thetiki-gia-tin-ellada-vlepei-anaptyksi-3-to-2024/

https://www.alpha.gr/-/media/AlphaGr/Files/Group/Agores/Weekly-economic-report/2024/weekly01022024.pdf

https://www.ot.gr/2024/02/01/oikonomia/iove-veltiothike-to-oikonomiko-klima-ton-ianouario-tou-2024/

https://www.newmoney.gr/roh/palmos-oikonomias/oikonomia/schroders-thetiko-prosimo-stis-prooptikes-tis-ellinikis-ikonomias-elkistikes-i-ependitikes-efkeries/

https://www.liberal.gr/oikonomia/capital-economics-eyoiones-oi-prooptikes-tis-ellinikis-oikonomias

https://library.fes.de/pdf-files/bueros/athen/19269-20220607.pdf

http://iobe.gr/docs/economy/ECO_Q1_2023_REP_GR.pdf

https://www.eurobank.gr/-/media/eurobank/omilos/oikonomikes-analuseis/elliniki-oikonomia/7-imeres-oikonomia/2024/7-imeres-oikonomia-31-01-24.pdf